

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 23-24 marca 2015 r. na kierunku "nauki o rodzinie" prowadzonym w ramach obszaru nauk humanistycznych i społecznych na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim realizowanych w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych na Wydziale Studiów nad Rodziną Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Cezary Kuklo - członek PKA

członkowie: ks. prof. dr hab. Piotr Morciniec - ekspert PKA

ks. prof. dr hab. Józef Stala - ekspert PKA

mgr Łukasz Łukomski - ekspert ds. formalno-prawnych PKA

Ewa Profaska - ekspert ds. studenckich PKA

Krótką informacją o wizytacji

Polska Komisja Akredytacyjna po raz drugi oceniała jakość kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie” prowadzonym na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia na Wydziale Studiów Nad Rodziną Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Po raz pierwszy oceny jakości kształcenia dokonano w roku akademickim 2008/2009.

Wizytacja odbyła się z własnej inicjatywy Komisji w ramach harmonogramu ustalonego na rok akademicki 2014/2015. Rozpoczęcie wizytacji poprzedziło zapoznanie się członków Zespołu Oceniającego z Raportem samooceny przekazanym przez władze Uczelni, ustalenie podziału kompetencji w trakcie wizytacji oraz sformułowanie wstępnie dostrzeżonych problemów. W toku wizytacji Zespół spotkał się z władzami Uczelni i Wydziału, analizował dokumenty przedstawione przez Władze Uczelni i Wydziału na potrzeby wizytacji, przeprowadził hospitacje zajęć i wizytację bazy dydaktycznej, odbył spotkania ze studentami i pracownikami realizującymi zajęcia na ocenianym kierunku, przeanalizował wylosowane prace dyplomowe.

Władze Uczelni i Wydziału stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu wizytującego.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. **Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę¹.**

- 1) Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki,

Misja i Strategia Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie na lata 2014-2020 zostały przyjęte Uchwałą Nr 32/2014 Senatu Uczelni z dnia 20 marca 2014 r. Misja i Strategia Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW zostały przyjęte na podstawie Uchwały Nr 20/2014 Rady Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW z dnia 21 października 2014 r. Kierunek "nauki o rodzinie" na poziomie wyższych studiów magisterskich został utworzony na podstawie Uchwały Senatu wtedy jeszcze Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie z dnia 23 lutego 1995 r. Koncepcja kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie”, prowadzonym po reorganizacji wydziałów UKSW w ramach Wydziału Studiów nad Rodziną (WSR), jest powiązana z misją UKSW i strategią Wydziału, ponieważ była wypracowywana jako realizacja misji Uczelni i jednostki.

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie jest uczelnią o charakterze katolickim i publicznym, dlatego misja UKSW jest implikacją tych jego dwóch fundamentalnych charakterystyk. Jako uniwersytet o charakterze katolickim ze względu na swoje korzenie i obecne powołanie deklaruje w swojej misji przywiązanie do nauczania Kościoła katolickiego i uniwersalnych wartości, wśród których małżeństwo jako „wspólnota życia i miłości” mężczyzny i kobiety oraz rodzina jako środowisko rozwoju człowieka posiadają pozycję priorytetową. Taki charakter Uczelni oznacza także „szczególną aktywność w trosce o wartości etyczne i poszanowanie człowieczeństwa”. Publiczny charakter UKSW zobowiązuje Uczelnię do prowadzenia badań naukowych i kształcenia młodych kadr na najwyższym poziomie, w różnorodnym zakresie dziedzin uważanych za uniwersyteckie, a wśród nich w zakresie nauk humanistycznych i społecznych, do których należą nauki o rodzinie. Wśród fundamentalnych celów strategii UKSW wskazano: „kształtowanie osób dojrzałych do podjęcia działalności zawodowej i publicznej zarówno pod względem profesjonalnym, jak i wzorowej postawy moralnej, które zachowując i doceniając własną tożsamość, byłyby otwarte na świat i zmiany w nim zachodzące” (Misja i strategia 2014-2020, III).

Wśród priorytetowych kierunków badań w Misji i strategii UKSW wskazują się następujący: „promocja i ochrona *małżeństwa* jako związku kobiety i mężczyzny, promocja i *ochrona rodziny* jako wspólnoty osób opartej na tak pojmowanym małżeństwie; *małżeństwo i rodzina jako podstawa społeczeństwa*” (tamże), który stanowi podstawę koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku.

Dnia 24 czerwca 2010 r. Senat Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie na podstawie Dekretu Kongregacji Wychowania Katolickiego z dnia 29 kwietnia 2010 r. z dniem 1 września 2010 r. podzielił Wydział Teologiczny UKSW i przekształcił dotychczasowy Instytut Studiów nad Rodziną w Wydział Studiów nad Rodziną. WSR jest jednostką naukową, która prowadzi interdyscyplinarną działalność badawczą i dydaktyczną w zakresie problematyki małżeńskiej i rodzinnej, kontynuując pracę naukową prowadzoną od 1975 roku w Instytucie Studiów nad Rodziną. Interdyscyplinarność badań nad małżeństwem i rodziną, która stanowi cechę charakterystyczną kierunku nauk o rodzinie, sprawia, że cele

---

¹ Punkty 1 – 8 wraz z podpunktami odpowiadają kryteriom określonym w statucie Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

szczegółowe odnoszące się do promocji rodziny i ochrony małżeństwa, kształtowania odpowiedzialności za życie ludzkie w całej jego rozciągłości oraz ochrona człowieka przed wykluczeniem znajdując w koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku swoją praktyczną realizację.

Takie przekonanie stało prawdopodobnie u podstaw rezygnacji na I stopniu studiów na kierunku nauki o rodzinie z kształcenia w specjalizacjach i przestaniu na wykształceniu kierunkowym. Sytuacja taka zaistniała po wygaśnięciu po roku akademickim 2012/13 uprawnień do prowadzenia w ramach kierunku nauki o rodzinie specjalności „pracownik socjalny ds. rodziny” (*Ustawa o pomocy społecznej* z dn. 12.03.2004). Po tym terminie nie wprowadzono jak dotąd nowej specjalności w ramach studiów licencjackich i sytuacja taka wymaga zmiany, zwłaszcza że postulaty interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych wyrażonych podczas spotkań z ZO PKA, wskazują na potrzebę uelastyczenia oferty kształcenia i na większy stopień jej innowacyjności.

Absolwenci I stopnia nauk o rodzinie mają możliwość kontynuowania studiów II stopnia na specjalności „mediacje pojednawcze w rodzinie”. W obecnym stanie trudno mówić o różnorodności i innowacyjności kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie”, gdyż oferta jest skromna i niezmienna od lat. Zespół Oceniający PKA zaleca rozważenie rozwinięcia i pełniejszego dopasowania tejże oferty do zapotrzebowania rynku pracy i postuluje podjęcie propozycji opracowania nowych specjalności w porozumieniu z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi.

- 2) wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.

W tworzeniu koncepcji kształcenia kierunku „nauki o rodzinie” uczestniczyli zarówno interesariusze wewnętrzni (nauczyciele akademicy, przedstawiciele studentów, przedstawiciele pracowników administracyjnych), jak i interesariusze zewnętrzni. Studenci biorą udział w opracowaniu i doskonaleniu koncepcji kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie” poprzez członkostwo swoich przedstawicieli w Senacie Uczelni, Radzie Wydziału, gremiach związanych z jakością oraz doskonaleniem procesu kształcenia. Wpływ na zmiany w proponowanych programach/planach studiów studenci mają dzięki członkostwie w Wydziałowej Komisji Dydaktycznej odpowiedzialnej m.in. za analizę procesu dydaktycznego, przyporządkowywanie punktów ECTS do danych przedmiotów, analizę dostosowania kwalifikacji absolwentów do rynku pracy itp. Wpływ studentów jest również zauważalny dzięki opiniowaniu przez Samorząd Studentów planów i programów studiów czy też dokonywaniu w Regulaminie Studiów zmian.

Studenci, niebędący członkami gremiów wydziałowych i samorządowych stwierdzili, że nie mają większego wpływu na istniejącą koncepcję kształcenia na kierunku oraz że nie docierają do nich informacje na temat wprowadzanych modyfikacji, zmian związanych z jakością kształcenia itp., którymi są zainteresowani. Wydział powinien zatem umożliwić studentom dostęp do powyższych wiadomości i wdrożyć działania mające na celu rozpowszechnianie wśród społeczności studenckiej informacji na temat dokonywanych na Wydziale modyfikacji.

Obecnie funkcjonująca Wydziałowa Rada Studentów (WRS) nie była w pełni świadoma podejmowania przez przedstawicieli studentów działań w niektórych gremiach wydziałowych (np. Wydziałowej Komisji Dydaktycznej, Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia itp.). Podczas wizytacji dostrzeżone zostały problemy komunikacyjne pomiędzy członkami WRS w zakresie działań związanych z kształtowaniem i modyfikacją koncepcji kształcenia na Wydziale oraz słaba wymiana doświadczeń/informacji pomiędzy uprzednio działającymi członkami Wydziałowej Rady Studentów, a obecnymi przedstawicielami studentów oraz Władzami Wydziału. Należałoby usprawnić procesy wymiany informacji pomiędzy powyżej opisanymi grupami. Dodatkowym ułatwieniem będzie zwiększenie świadomości działającego w jednostce Samorządu Studenckiego (np. poprzez szkolenia, udział w konferencjach) w zakresie przysługujących mu praw oraz obowiązków.

Należy podkreślić, że generalnie przedstawiciele studentów kontakt z Władzami Wydziału oceniają jako dobry i częściowo umożliwiający im wpływanie na proces kształcenia. Z kolei ZO PKA bardzo pozytywnie ocenia spotkanie z przedstawicielami interesariuszy zewnętrznych, którzy potwierdzali swoje zaangażowanie w rozwój i doskonalenie koncepcji kształcenia wizytowanego kierunku.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego² ZNACZĄCO

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku jest właściwie powiązana z misją Uczelni i strategią jednostki. Poziom innowacyjności w zakresie oferty kształcenia jest jednak niska.

2) Wszyscy interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na Wydziale, w tym w kształtowaniu celów i efektów kształcenia. Jednakże świadomość części studentów na temat posiadanego wpływu na powyższy proces jest niewystarczająca, co wynika ze słabego przepływu informacji pomiędzy przedstawicielami studentów i pozostałymi studentami na poziomie wydziału.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o profilu ogólnoakademickim wymagania formułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunku się wywodzi; opis efektów jest publikowany.

---

² według przyjętej skali ocen: wyróżniająco, w pełni, znacząco, częściowo, niedostatecznie;

Kształcenie na kierunku „nauki o rodzinie” jest realizowane w oparciu o plany i programy studiów opracowane zgodnie z obowiązującym stanem prawnym. Uchwalanie planów i programów studiów na kierunku „nauki o rodzinie” odbywa się zgodnie z przyjętymi w Uczelni procedurami określonymi w Statucie Uczelni (Uchwała Nr 105/2011 Senatu UKSW z dn. 27 października 2011 r.). Senat UKSW w Warszawie Uchwałą Nr 37/2012 z dnia 26 kwietnia 2012 r. określił efekty kształcenia dla kierunku studiów „nauki o rodzinie” stacjonarne i niestacjonarne na Wydziale Studiów nad Rodziną (I stopnia – zał. Nr 1; II stopnia – zał. Nr 2), a jej zamiany dokonał Uchwałą Nr 111/2013 z 27 czerwca 2013 r. (wraz z Załącznikami 1 -2).

Efekty kształcenia dla kierunku „nauki o rodzinie” na Wydziale Studiów nad Rodziną w UKSW w Warszawie korespondują z efektami kształcenia dla studiów I i II stopnia o profilu ogólniakademickim w obszarze nauk humanistycznych: dziedziny nauk humanistycznych, nauk teologicznych; dyscypliny – nauki o rodzinie, filozofia, kulturoznawstwo, teologia, oraz obszar nauk społecznych: dziedziny – nauk społecznych, nauk prawnych; dyscypliny – psychologia, socjologia, pedagogika, prawo, nauki o polityce publicznej, prawo kanoniczne w obszarze nauk humanistycznych i społecznych, które zostały określone kolejno w załączniku nr 1 i 2 do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie krajowych ram kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego.

Zatwierdzone efekty kształcenia są zgodne z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji, uwzględniają specyfikę kierunku oraz oczekiwania i wymagania rynku pracy. Istnieją podwaliny sformalizowanego systemu konsultacji z interesariuszami zewnętrznymi – pracodawcami, prowadzone są także nieformalne konsultacje z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego. W opracowaniu programów kształcenia oraz dostosowaniu efektów kształcenia do oczekiwań rynku pracy biorą więc udział nie tylko pracownicy dydaktyczni i studenci, lecz także interesariusze zewnętrzni, co potwierdzili ich przedstawiciele na spotkaniu z ZO PKA. Ponadto efekty kształcenia formułowane były w porozumieniu z przedstawicielami studentów. Opis efektów kształcenia jest publikowany w formie drukowanej (dziekanał) i w wersji on-line (strona internetowa WSR).

Kierunkowe, przedmiotowe i specjalnościowe efekty kształcenia są jedynie w jakiejś mierze spójne. Zastrzeżenie budzi fakt, że w sylabusach przedmiotowych znajdują się, co prawda, odniesienia do zakładanych efektów kształcenia, ale nie są one ani brzmieniowo, ani przy pomocy symbolu efektu powiązane z wykazem efektów kształcenia, trudno więc mówić o prawidłowym odniesieniu do efektów kierunkowych. Zaleca się stosowanie w przypadku przedmiotowych efektów kształcenia – deklarowanych w kartach przedmiotów – symboli odnoszących się do danego efektu kierunkowego. Z kolei symbole efektów kształcenia przypisane do konkretnych przedmiotów w Matrycach efektów kształcenia (Załączniki 4a-b do Raportu samooceny) niekoniecznie pokrywają się z kartami przedmiotów (sylabusami).

Matryce efektów kształcenia – przygotowane wizualnie jako praktycznie przydatne narzędzie diagnostyczne pokrycia efektów kształcenia – uwzględniają: efekty kształcenia na kierunku, opis kierunkowych efektów kształcenia oraz odniesienie efektów kształcenia do obszaru wiedzy nauk humanistycznych i społecznych. Stanowią one także wizualizację semestralnego systemu układu toku studiów, z podziałem na efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji.

Zrealizowanie szczegółowych celów i efektów kształcenia oraz praktyk programowych umożliwia uzyskanie efektów kierunkowych i modułowych, zgodnie z deklaracją. Nie stwierdzono nieprawidłowości w przyporządkowaniu kierunkowych efektów kształcenia do efektów obszarowych.

- 2) efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne,

Podniesiona powyżej rozbieżność w sformułowaniu wzorcowych efektów kształcenia dla kierunku nauk o rodzinie WSR oraz opisów deklarowanych efektów w kartach przedmiotowych sprawia, że należy odnieść się do obydwu sformułowań. Język, za pomocą którego zostały sformułowane wzorcowe efekty kształcenia, jest klarowny, stąd w warstwie merytorycznej zostały one sformułowane w sposób zrozumiały i jednoznaczny. Studenci nie mają trudności z ich zrozumieniem, gdyż sformułowane zostały językiem prostym i rzeczowym, a równocześnie komunikatywnym. Sformułowania zawarte w sylabusach posiadają różną jakość komunikatywną, czasem są bardzo uproszczone i fragmentarycznie oddają założenia efektu wyjściowego, do którego nawiązują. ZO PKA zaleca precyzyjniejsze odzwierciedlanie uchwalonych modelowych efektów kształcenia nauk o rodzinie na WSR w sformułowaniach publikowanych w sylabusach przedmiotowych.

Studenci na spotkaniu z ZO PKA w większości pozytywnie oceniają opisy efektów kształcenia przedstawione w sylabusach, które są – ich zdaniem – przejrzyste i zrozumiałe, posiadające jasno opisane kategorie: wiedzy, umiejętności, kompetencji społecznych. Dzięki publicznemu dostępowi do nich osoby studiujące na kierunku są świadome efektów kształcenia, które uzyskają po ukończeniu studiów.

Poprawne i zasadne jest rozróżnianie w przypadku studiów I i II stopnia, że w efektach wskazuje się (odpowiednio) wymóg zdobycia „podstawowych” („elementarnych) lub „pogłębionych” wiedzy, umiejętności i kompetencji, co jest zgodne z danym stopniem studiów. Generalnie zadeklarowane efekty kształcenia są sprawdzalne, gdyż istnieje możliwość ich weryfikacji, tzn. stworzenia systemu kontrolnego do zbadania ich realizacji.

- 3) jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny.

Podczas programowej oceny jakości kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie” na WSR ZO PKA przebadał dokumentację dotyczącą weryfikacji i oceny efektów kształcenia (protokoły egzaminacyjne, protokoły przedmiotów w systemie USOSweb, karty okresowych osiągnięć studenta, dyplomy wraz z suplementami), która jest przechowywana w teczkach studentów (absolwentów). Jest ona sporządzana zgodnie z obowiązującymi przepisami sformułowanymi w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie dokumentacji przebiegu studiów z dnia 14 września 2011 r. (Dz. U. Nr 201, poz. 1188) oraz Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 X 2011 r. w sprawie tytułów zawodowych nadawanych

absolwentom studiów i wzorów dyplomów oraz świadectw wydawanych przez uczelnie (Dz. U. z 2011 nr 196 poz. 1167)

Ogólne procedury związane z pomiarem i oceną efektów kształcenia określone są w Regulaminie studiów. Zgodnie z uregulowaniami prawnymi obowiązującymi w UKSW w Warszawie, do którego należy Wydział Studiów nad Rodziną, weryfikacja efektów kształcenia następuje w toku sesji egzaminacyjnych, odbywania praktyk studenckich oraz egzaminu dyplomowego. Zgodnie z § 23 regulaminu studiów okresem rozliczeniowym jest rok akademicki. Warunkiem zaliczenia roku jest spełnienie następujących wymagań: zaliczenie zajęć, złożenie egzaminów, odbycie praktyk, uzyskanie co najmniej 60 punktów ECTS. Jeśli z przedmiotem są związane wykłady, ćwiczenia, konwersatoria, zajęcia laboratoryjne lub inne zajęcia, a plan studiów przewiduje obowiązek ich zaliczenia, warunkiem przystąpienia do egzaminu z tego przedmiotu jest uprzednie uzyskanie zaliczenia tych zajęć. Zaliczenia przedmiotu dokonuje się poprzez wpisanie oceny do protokołu przedmiotu w systemie USOSweb i karty okresowych osiągnięć studenta. Zaliczenia zajęć niekończących się zaliczeniem na ocenę dokonuje się poprzez wpisanie „zal” do protokołu przedmiotu w systemie USOSweb i karty okresowych osiągnięć studenta. Student składa egzamin z danego przedmiotu u prowadzącego ten przedmiot albo u osoby upoważnionej przez Radę Wydziału. Rozwiązania zawarte w Regulaminie wprowadzają więc adekwatne regulacje związane z zaliczaniem przedmiotów i etapów kształcenia, określają ramy organizacyjne dla procesu weryfikacji osiągnięć studenta. Studentom przysługują prawa odwoławcze od ocen przewidziane w Regulaminie studiów oraz wynikające z niego możliwości poprawiania ocen niedostatecznych. Dokumenty określają także konsekwencje braku zaliczenia. Regulamin wprowadza również skalę ocen stosowanych w ramach procesu weryfikacji osiągnięć studenta.

Podstawowym źródłem informacji na temat stosowanego systemu oceny efektów kształcenia są *sylabusy przedmiotów*, w których określono szczegółowe sposoby pomiaru i oceny realizacji efektów kształcenia tworzące pewien system. Zakłada on weryfikację efektów kształcenia w odniesieniu do wszystkich kategorii efektów kształcenia, tj. wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Należy stwierdzić, że w kartach przedmiotowych (sylabusach) rzeczywiście szczegółowo – choć bardzo niejednolicie i według różnych szablonów – określono stosowane sposoby weryfikacji efektów kształcenia odnoszące się do każdego z przedmiotów (szczegółowe efekty kształcenia). Wydaje się zasadne, aby dokonać unifikacji systemu weryfikacji efektów kształcenia, przynajmniej na poziomie schematu lub wzorca.

Powyższe informacje (karty przedmiotowe) dostępne są w dziekanacie oraz na stronie internetowej Wydziału. Powszechnie i konsekwentnie stosowaną zasadą jest przekazywanie na pierwszych zajęciach w ramach przedmiotu informacji dotyczących zakładanych efektów kształcenia, programu zajęć i wykazu zalecanej literatury, formy uczestnictwa w zajęciach, sposobu bieżącej kontroli wyników nauczania, zasad ustalania oceny łącznej przedmiotu oraz terminów i miejsc konsultacji, co potwierdzili studenci w czasie spotkania z ZO PKA. Tym samym wizytowana Jednostka zrealizowała zalecenie zawarte w Uchwale nr 857/2009 Prezydium PKA z dnia 17 września 2009 r.

Zakres form weryfikacji realizacji efektów kształcenia obejmuje: egzamin ustny lub pisemny na bazie problemu, egzamin praktyczny, pytania sprawdzające wykładowcy w trakcie zajęć, dyskusja w trakcie zajęć, ocenę wyników zleconej pracy, częściowe prace kontrolne, przygotowanie prezentacji multimedialnej i jej przedstawienie w ramach zajęć, recenzje i egzamin dyplomowy, ocenę praktyki zawodowej przez opiekuna praktyk. Studenci wyrazili opinie, że poprzez odbywane w formie wykładów, ćwiczeń praktycznych, seminariów zajęć i organizowanych: dyskusji, pracy w grupie, prezentacji multimedialnych, referatów, analiz tekstów itp., zdobywają konkretne, zgodne z założonymi efekty kształcenia. Studenci uważają system weryfikacji efektów kształcenia zakładanych dla przedmiotów i kierunku za klarowny, obiektywny i oficjalnie przedstawiany (dostępny na platformie elektronicznej USOSWeb).

Wiedza sprawdzana jest w oparciu o egzaminy pisemne, kolokwia zaliczeniowe, pytania kontrolne na zajęciach, przygotowywane prezentacje, pisane eseje itp. Teoretycznie realizację efektów kształcenia odnoszących się do kompetencji społecznych i umiejętności także sprawdza się przy pomocy specyficznych form weryfikacji. Istotny mankament w przypadku ocenianego kierunku polega jednak na tym, że jako metody weryfikowania osiągnięcia efektów kształcenia w tych zakresach podaje się prawie wyłącznie (pomijając sprawdzanie wiedzy): „obserwacja pracy i/lub aktywności studentów podczas zajęć” oraz „bieżąca informacja zwrotna”. Należy mieć wątpliwości, na ile jest to skuteczna weryfikacja zwłaszcza efektów nakierowanych na praktykę czy kształtowanie postaw. Ponadto uderzająca monotonia metod wskazuje raczej na kopiowanie rozwiązania weryfikacyjnego, niż na poszukiwanie form rzeczywistej weryfikacji osiąganych efektów. Kiedy taki zabieg dotyczy przedmiotów o wyraźnym nachyleniu praktycznym, np. opracowania projektów czy mediacja, powyższe zastrzeżenia jeszcze się nasilają. Istniejące chlubne wyjątki wskazywania skutecznych metod weryfikacji efektów kształcenia, zwłaszcza w zakresie kompetencji i umiejętności, pokazują i potwierdzają, że istnieją właściwe formy sprawdzania i można je do procesu dydaktycznego zaaplikować.

W związku z powyższym, władze Wydziału odpowiedziały na uwagę naprawczą z poprzedniej oceny jakości kształcenia przez PKA (2008/09) w zakresie uzupełnienia braków w sylabusach (chodziło o określenie metod dydaktycznych), wraz z wprowadzeniem nowego wzoru karty przedmiotowej pojawił się jednak nowy problem, mianowicie potrzeba poprawienia (i urozmaicenia) metod weryfikacji realizacji efektów kształcenia w zakresie umiejętności i kompetencji, co ZO PKA postuluje.

Przyjęte w UKSW w Warszawie, obowiązujące także w WSR, kryteria ocen i sposób ich prezentacji pozwalają na przejrzyste formułowanie wymagań i określenie stopnia ich realizacji. Studenci mają zapewnioną możliwość wglądu do sprawdzonych i ocenionych prac pisemnych. Dokumentacja toku studiów związana z potwierdzeniem uzyskania przez studenta zakładanych efektów kształcenia i kwalifikacji, tj. np. protokoły egzaminacyjne i dyplomy oraz suplementy, prowadzona jest prawidłowo.

Kolejnymi narzędziami weryfikacji wiedzy i umiejętności, a także kompetencji społecznych są – zgodnie z Regulaminem studiów UKSW i przepisami szczegółowymi – *praktyki zawodowe* oraz *proces dyplomowania*.

Zasady odbywania praktyk na studiach pierwszego stopnia na kierunku nauki o rodzinie określa Zarządzenie Nr 68/2013 Rektora UKSW z dnia 27 września 2013 r. w sprawie Regulaminu Praktyk Studenckich w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w powiązaniu z Regulaminem Studiów UKSW (par. 13a) oraz Uchwała nr 10/2014 Rady Wydziału Studiów nad Rodziną z dnia 24 czerwca 2014 r. (Załącznik). Na studiach „nauk o rodzinie” II stopnia praktyk nie przewidziano. Rolę wspierającej instytucji formalnej i administracyjnej pełni Biuro Karier UKSW, które zajmuje się dokumentacją praktyk.

Studenckie praktyki zawodowe są obowiązkowe. Zgodnie z Uchwałą Nr 10/2014, „obligatoryjne praktyki na Wydziale Studiów nad Rodziną dotyczą trzech zasadniczych obszarów: wspierania małżeństwa i rodziny (minimum 80 godz.), przygotowania do małżeństwa (minimum 10 godz.) oraz teoretycznego zapoznania się z systemem pomocy małżeństwu i rodzinie (30 godzin zajęciowych realizowanych w ramach zajęć dydaktycznych na Wydziale) [wyróżn. – ZO PKA]. Fakultatywnie student ma możliwość podjąć również praktykę z zakresu promocji wartości małżeństwa i rodziny w społeczeństwie w wymiarze nie przekraczającym 30 godz.”. Taki zapis powoduje jednak istotną trudność formalną, ponieważ powołuje do życia twór sprzeczny sam w sobie, czyli „praktykę teoretyczną” (30 godz.). O ile nie ulega wątpliwości, że studenci powinni poznać instytucje pomocy rodzinie, to jednak powinno się to dokonać w ramach zajęć na Wydziale i nie należy tego pensum wliczać do praktyki studenckiej.

Efekty kształcenia, które powinny zostać zrealizowane w ramach praktyk zostały opisowo przedstawione w Uchwale Nr 10/2014, jednakże – jak się wydaje – nie dokonano ich precyzyjnego powiązania z efektami kształcenia dla kierunku, albo przynajmniej pozostawiono pewną dowolność interpretacyjną w tym zakresie, a tym samym istnieje obawa dotycząca ich celowej realizacji i weryfikacji (Regulamin praktyk, art. 10, 1). Takie narzędzie weryfikacyjne może stanowić, poza dokumentacją z zakładu praktyk i obligatoryjną opinią pisemną opiekuna praktyk w instytucji, „rozmowa merytoryczna” z Pełnomocnikiem ds. praktyk. Narzędzia weryfikacji efektów kształcenia w ramach praktyk poprawnie opisano w Załączniku *Zasady odbywania praktyk na studiach pierwszego stopnia* do Uchwały Nr 10/2014, w rozdziale „Cele, treści i efekty kształcenia oraz metody ich weryfikacji”, należy jednak dołożyć starań dotyczących ich pełnego wykorzystania, a wcześniej jednoznacznego sformułowania efektów dotyczących praktyk w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji. Po konsultacji z interesariuszami zewnętrznymi należy także podkreślić, że oferta możliwości odbycia praktyk dla studentów ocenianego kierunku jest szeroka, żeby nie rzec imponująca, stąd warto ją przełożyć na praktyczne umiejętności osób kształcących się.

Zgodnie z zapisem w rozporządzeniach władz Uczelni i Wydziału, oceny stopnia osiągniętych efektów kształcenia dokonuje opiekun praktyki z ramienia instytucji, w której student odbywa praktykę, oraz Pełnomocnik ds. praktyk z ramienia Wydziału. Monitorowanie realizacji efektów kształcenia praktyk zawodowych (na ile są jednoznacznie określone) jest dokonywane na podstawie analizy dokumentacji praktyki gromadzonej i weryfikowanej przez Pełnomocnika ds. praktyk (karta kompetencji praktykanta i dziennik praktyk). Z analiz ekspertów wynika jednak, że do zaliczenia praktyk studenckich wystarcza opinia opiekuna z zakładu pracy, która nie odnosi się do efektów kształcenia przypisanych do tego modułu kształcenia. Według informacji Pełnomocnika ds. praktyk, WSR wprowadza nowy sposób

oceny odbytych praktyk, lecz nadal nie określa on poziomu osiągniętych efektów kształcenia przez studenta i jak na razie nie stworzono jasnych procedur pozwalających je zweryfikować. Sposobem potwierdzania efektów kształcenia jest także *proces dyplomowania*. Zasady dyplomowania dla obydwu stopni wizytowanego kierunku określa Regulamin studiów UKSW (par. 45-49) oraz – dla (dodatkowo) kierunku nauk o rodzinie, w uzgodnieniu z dokumentami UKSW w Warszawie – Zarządzenie Nr 9/2013 Dziekana WSR z 27 września 2013 r. (Załącznik). Procedury dotyczące procesu dyplomowania zawierają wytyczne – w Załączniku tabelaryczne – dotyczące procesu dyplomowania i określają: zadania, które należy w tym procesie wykonać, wskazują podmioty odpowiedzialne za poszczególne procedury, podmioty wykonawcze oraz sposób i termin wykonania zadań. W szczególności precyzują: wymagania stawiane osobom pełniącym funkcję promotora i sposób ich powoływania, sposób zgłaszania, zatwierdzania, ogłaszania i wyboru tematów prac dyplomowych, rolę Wydziałowej Komisji ds. zatwierdzania tematów prac dyplomowych, zasady prowadzenia seminariów dyplomowych, składanie prac dyplomowych i proces ich archiwizacji w APD (USOS), i dokonywanie ich recenzji, zasady sprawdzania prac w systemie antyplagiatoowym, dopuszczenie do egzaminu dyplomowego i jego termin, wyznaczenie komisji egzaminacyjnej, przebieg egzaminu dyplomowego, obliczanie ostatecznego wyniku studiów, sporządzenie protokołu z przebiegu egzaminu, wystawienie dyplomu i suplementu.

Student wykonuje pracę dyplomową pod kierunkiem promotora. Promotorem pracy dyplomowej jest samodzielny pracownik naukowy. W uzasadnionych przypadkach Rada Wydziału upoważnia jako promotora pracownika ze stopniem naukowym doktora. Tematy prac dyplomowych zatwierdzane są przez Wydziałową Komisję ds. zatwierdzania tematów prac dyplomowych.

Warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego jest: spełnienie wszystkich wymagań wynikających z planu i programu studiów w tym praktyk, złożenie wymaganych dokumentów, złożenie pracy dyplomowej, pozytywnie zaopiniowanej przez promotora. Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją powołaną przez Dziekana. W skład komisji wchodzi: Dziekan lub Prodziekan ds. studenckich, lub upoważniony przez Dziekana samodzielny pracownik naukowy, oraz dwóch członków Komisji (promotor i recenzent lub inny egzaminator). Egzamin dyplomowy jest egzaminem ustnym i ma charakter zamknięty dla publiczności lub może być otwarty (na wniosek studenta lub promotora). W trakcie egzaminu student prezentuje pracę dyplomową omawia wybrane zagadnienia zaproponowane przez promotora lub z zakresu inne z zakresu seminarium dyplomowego.

Podstawą obliczenia ostatecznego wyniku studiów są: średnia arytmetyczna ocen z wszystkich przedmiotów objętych planem studiów z wagą $\frac{1}{2}$ oraz średnia arytmetyczna ocen z pracy dyplomowej (promotora i recenzenta) i oceny z egzaminu dyplomowego z wagą $\frac{1}{2}$.

Dodatkowym narzędziem monitorującym poprawność procesu dyplomowania jest stosowany na Uczelni system antyplagiatoowy – plagiator.pl. Za mankament należy uznać fakt, że weryfikacja w systemie plagiator.pl obejmuje tylko kilka prac studenckich rocznie. Władze Wydziału zadeklarowały w czasie spotkania z ZO przeprowadzenie rozmów nad stworzeniem międzyuczelnianego narzędzia antyplagiatoowego, co należy uznać za przejaw pozytywnych zmian, mających na celu podnoszenie jakości kształcenia na Uczelni.

Opisane powyżej regulacje tworzą odpowiednie podstawy do weryfikacji realizacji efektów kształcenia w odniesieniu do procesu dyplomowania i są zgodna z Regulaminem Studiów UKSW.

Zjawisko odsiewu na kierunku „nauki o rodzinie” na Wydziale Studiów nad Rodziną w UKSW w Warszawie jest w swoich rozmiarach niepokojące, ponieważ dotyczy dużej procentowo liczby studentów, oscylującej w ostatnich latach około 50% (Raport samooceny, s. 19: np. z 74 osób odsiew wyniósł 36 na studiach I stopnia w roku akad. 2011/12). Największy odsiew zaobserwować można na pierwszym roku studiów obydwu stopni. Według Raportu, „główną przyczynę [odsiewu] stanowi niewłaściwa motywacja kandydatów do podejmowania studiów, sprowadzająca się coraz częściej jedynie do dążenia, by uzyskać status studenta i korzystać z wynikających z tego przywilejów, przynajmniej przez okres jednego semestru. Rezultatem upowszechnienia możliwości wykształcenia wyższego jest podejmowanie studiów również przez osoby o niskich kompetencjach”. Drugą z przyczyn zdaje się potwierdzać statystyka, skoro zasadnicza większość studentów zostaje skreślona z powodu braku postępów w nauce, a niemała grupa (14 osób na 55 studiujących na danym roku) powtarza 2. rok na II stopniu studiów. Częściej pojawia się także przyczyna ekonomiczna: konieczność podjęcia pracy w pełnym wymiarze czy – w przypadku studentów niestacjonarnych - utrata możliwości terminowego regulowania czesnego.

- 4) jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia.

Obowiązek śledzenia karier zawodowych absolwentów realizowany przez uczelnie wprowadziła Ustawa z 18 marca 2011 roku o zmianie ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” (Dz.U. 2011 nr 84 poz. 455). Zgodnie z nim od 1 października tego roku (2011) każda jednostka została zobligowana do badania losów absolwentów po trzech i po pięciu latach od ukończenia studiów. Wizytowany wydział i należący do niego kierunek w ramach weryfikacji efektów kształcenia bada losy absolwentów.

Kariery zawodowe absolwentów UKSW, w tym absolwentów kierunku „nauki o rodzinie”, monitorowane są w oparciu Zarządzenia Nr 18/2013 Rektora UKSW w Warszawie z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie procedury monitorowania karier zawodowych absolwentów UKSW. Monitorowanie karier zawodowych absolwentów realizuje w Uczelni Biuro Karier funkcjonujące od 2005 r.

Celem monitorowania karier absolwentów na rynku pracy jest:

- 1) uzyskanie informacji na temat aktualnej sytuacji zawodowej absolwentów na rynku pracy, w tym zgodności zatrudnienia z profilem i poziomem wykształcenia;
- 2) uzyskanie opinii absolwentów na temat przydatności wiedzy, umiejętności i kompetencji zdobytych w czasie studiów w kontekście potrzeb rynku pracy;
- 3) uzyskanie informacji na temat dalszych planów edukacyjnych i zawodowych absolwentów;
- 4) dostosowanie kierunków studiów i programów kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Monitorowanie obejmuje badanie absolwentów UKSW, w tym ocenianego kierunku, przeprowadzone za pomocą standaryzowanego wywiadu kwestionariuszowego realizowanego trzykrotnym pomiarem po upływie minimum 6 (nie więcej jednak niż 12)

miesiący, a także 3 i 5 lat od ukończenia studiów. Badanie ma charakter anonimowy, a respondentami są absolwenci wszystkich kierunków studiów stacjonarnych i nie-stacjonarnych, I i II stopnia, począwszy od absolwentów rocznika 2011/2012. Monitorowanie karier absolwentów „nauk o rodzinie” odbywa się w kompleksowym badaniu wszystkich absolwentów UKSW w Warszawie.

Raporty z badań są przekazywane Władzom Uczelni, Dziekanom, Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia, Wydziałowym Komisjom ds. Jakości Kształcenia, Wydziałowym Komisjom Dydaktycznym i wszystkim zainteresowanym poprzez opublikowanie ich na stronie internetowej Biura Karier. Dzięki współpracy z licznymi pracodawcami, instytucjami i partnerami rynku pracy oraz doświadczeniu nabywanemu w trakcie prowadzenia poradnictwa indywidualnego, jak i grupowego Biuro Karier UKSW dysponuje wiedzą niezbędną do określenia profilu modelowego absolwenta, który z powodzeniem odnajdzie się na rynku pracy.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA potwierdzili posiadanie informacji nt. istniejącego na Uczelni procesu monitorowania losów zawodowych absolwentów, jednak nie są świadomi jego realnego wpływu na zmiany dokonywane w procesie kształcenia. Biorąc pod uwagę niską zwrotność ankiet wypełnianych przez absolwentów kierunku „nauki o rodzinie” (mniej niż 10% wszystkich osób kończących studia na Wydziale) oraz brak przekonania studentów o możliwości wpływania w ten sposób na jakość kształcenia, wydaje się, że Wydział oraz Biuro Karier UKSW powinny powziąć kroki informujące, uświadamiające i promujące cel badań karier absolwentów oraz zachęcać studentów do wypełniania ankiet po zakończeniu danego stopnia kształcenia.

Poza monitorowaniem losów absolwentów Biuro Karier UKSW zajmuje się wspieraniem zatrudnialności oraz rozwoju zawodowego studentów i absolwentów. W okresie 01.11.2009 - 31.10.2011 Biuro Karier UKSW realizowało projekt „Aktywni na rynku pracy” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W ramach projektu zorganizowano warsztaty i szkolenia, staże i praktyki oraz punkt konsultacyjny dotyczący zakładania własnej działalności gospodarczej. Od 2010 r. w UKSW funkcjonuje Centrum Szkoleń i Doradztwa Zawodowego.

Podsumowując, ZO PKA stwierdza, że w wizytowanej Uczelni i w należącej do niej jednostce WSR istnieje wdrożony, działający i sformalizowany system monitorowania losów absolwentów, który służy badaniu zbieżności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy. Natomiast niewielka odsetek zwrotność ankiet absolwentów sprawia, że wykorzystywanie uzyskanych wyników w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia jest utrudnione i monitoring karier nie stanowi zbyt efektywnego narzędzia informacyjnego dla wizytowanego kierunku. Należy jednak podkreślić, że wizytowany kierunek stara się wykorzystywać również otrzymywane ustnie opinie absolwentów oraz opinie interesariuszy zewnętrznych.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Analizowane przez ZO PKA prace dyplomowe odpowiadają swym poziomem wymaganiom stawianym w polskim szkolnictwie wyższym pracom licencjackim i magisterskim. Tematyka prac zasadniczo zgodna z kierunkiem studiów i specjalizacją, choć zdarzały się też istotne odstępstwa od tej normy, kiedy tematy nie posiadały prawie żadnych odniesień do problematyki nauk o rodzinie. Tematy prac zróżnicowane, choć w pewnej części teoretyczne i odtwórcze, ponadto nierzadko niedopracowane językowo i interpunkcyjnie. W ocenach niektórych prac zauważa się tendencję do zawyżania ocen (w pojedynczych przypadkach jest to zawyżenie istotne), choć generalnie recenzje bliskie są realnej wartości opracowania, a więc adekwatne do ich zawartości merytoryczno-formalnej. Protokoły egzaminów dyplomowych wypełnione są poprawnie, często niezadowolają. Obecna sytuacja w zakresie opieki nad pracami dyplomowymi jest odpowiedzią na ocenę jakości kształcenia zawartą w Uchwale nr 857/2009 Prezydium PKA z 17 września 2009. Na kierunku wprowadzono zmiany i sformułowano wytyczne dotyczące przygotowania prac dyplomowych. W tym zakresie należy docenić m.in. powołanie Wydziałowej Komisji ds. zatwierdzania tematów prac dyplomowych, jednak poprawa w tym zakresie jest jedynie częściowa, ponieważ nadal pojawiają się tematy prac bez związku z ocenianym kierunkiem oraz w mniejszym zakresie ale nadal dochodzi do zawyżania ocen prac. Stąd ZO PKA zaleca dalszą troskę o pełniejszą opiekę nad tymi pracami.

W przypadku prac etapowych Zespół stwierdza istnienie bardzo różnych praktyk – od archiwizowania kompletnych zestawów prac z jednoznacznie określonymi kryteriami oceniania, z inspirującymi zadaniami dla studentów, które rozwijają ich kompetencje i motywację do poszukiwań naukowych, przez lakoniczne przytoczenia pytań do kolokwium – bez podania kryteriów, a nawet niedostarczenie prac etapowych (w przypadku pojedynczych nauczycieli akademickich). W sprawdzonych zestawach prac etapowych nie stwierdzono dowodów na poprawianie prac słabych i nisko ocenionych, co może przynajmniej w niektórych przypadkach świadczyć o braku wiedzy o powodach wystawionych niskich ocen oraz o popełnianych błędach. Z rozmów z wykładowcami wynika, że odbyli oni szkolenie z zakresu metodologii archiwizacji prac etapowych, z wyakcentowaniem ważności jednoznaczności formułowania kryteriów oceniania.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego⁴ ZNACZĄCO

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku, uwzględniają też oczekiwania rynku pracy. System potwierdzający ich osiągnięcie wymaga udoskonalenia.

2) Efekty kształcenia założone dla programu studiów są sformułowane w sposób zrozumiały i jednoznaczny. Zasadniczo są one weryfikowalne, choć pojawiają się wątpliwości dotyczące rozbieżności w odmiennym sformułowaniu efektów wzorcowych i szczegółowych w ramach sylabusów. Także zdaniem studentów efekty kształcenia dla kierunku są zrozumiałe i sprawdzalne.

3) Jednostka wypracowała przejrzysty i złożony system obiektywnej weryfikacji osiągnięcia efektów kształcenia. Sylabusy poszczególnych przedmiotów zawierają opis sposobu weryfikacji realizowanych efektów kształcenia, choć pojawiają się zastrzeżenia dotyczące

potrzeby poprawienia (i urozmaicenia) metod weryfikacji realizacji efektów kształcenia w zakresie umiejętności i kompetencji. System jest powszechnie dostępny.

4) W wizytowanej Uczelni istnieje wdrożony, działający i sformalizowany system monitorowania losów absolwentów prowadzony przez Biuro Karier UKSW, który służy badaniu zbieżności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy. Wpływ uzyskanych wyników powyższego badania na poprawę procesu kształcenia na kierunku nauki o rodzinie jest niewielki ze względu na niską zwrotność ankiet. Oceniany kierunek zbiera także opinie ustne absolwentów i interesariuszy zewnętrznych.

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- 1) Realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta,

Wytyczne dotyczące przygotowania programów kształcenia i planów studiów, zgodnie z wymaganiami art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.) określa Uchwała Senatu UKSW w Warszawie Nr 126/2011 z dnia 15 grudnia 2011 r.

Zgodnie z § 34 Statutu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego do kompetencji Rady Wydziału należy natomiast m. in. uchwalanie programów kształcenia i planów studiów, po zasięgnięciu opinii organu uchwałodawczego samorządu studenckiego, a w przypadku planów i programów studiów doktoranckich – po zasięgnięciu opinii uchwałodawczego organu samorządu doktorantów, zgodnie z wytycznymi ustalonymi przez Senat. Realizując zapisy powyższego paragrafu Statutu Uczelni Rada Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW Uchwałą Nr 15/2014 z dnia 30 września 2014 r. zatwierdziła program kształcenia na kierunku nauki o rodzinie na rok akademicki 2014/2015. Tym samym wizytowana Jednostka zrealizowała zalecenie zawarte w Uchwale nr 857/2009 Prezydium PKA z dnia 17 września 2009 r.

Studia na kierunku „nauki o rodzinie” na Wydziale Studiów nad Rodziną UKSW w Warszawie trwają (odpowiednio): 6 semestrów dla studiów I stopnia i 4 semestry dla studiów II stopnia. Student zobligowany jest do uzyskania (odpowiednio): 180 i 120 punktów ECTS. Ze względu na przynależność kierunku zarówno do obszaru nauk humanistycznych, jak i społecznych, struktura programu studiów odzwierciedla tę specyfikę kierunku: 60% punktów ECTS uzyskiwana jest w obszarze nauk humanistycznych, a 40% w obszarze nauk społecznych. Dokładna analiza programów zajęć potwierdziła konsekwentne przestrzeganie wyznaczonej struktury kształcenia dwuobszarowego (w ramach studiów na kierunku nauki o rodzinie na I i II stopniu kształcenia procentowy stosunek obydwu obszarów wynosił (odpowiednio): 59,2% do 40,8% oraz 58,3% do 41,7%).

Program kształcenia obejmuje jedną specjalność na II stopniu: Mediacje pojednawcze w rodzinie, zaś w ramach I stopnia prowadzone jest jedynie kształcenie na kierunku nauk o

rodzinie. Prowadzone są zarówno studia stacjonarne, jak i niestacjonarne. Wśród form i metod kształcenia przeważają formy tradycyjne: wykłady, ćwiczenia, konwersatoria.

Weryfikacja uzyskanych efektów i celów kształcenia następuje w toku sesji egzaminacyjnych, odbywania praktyk studenckich oraz egzaminu dyplomowego. Zgodnie z § 23 regulaminu studiów okresem rozliczeniowym jest rok akademicki. Warunkiem zaliczenia roku jest spełnienie następujących wymagań: zaliczenie zajęć, złożenie egzaminów, odbycie praktyk, uzyskanie co najmniej 60 punktów ECTS. Jeśli z przedmiotem są związane wykłady, ćwiczenia, konwersatoria lub inne zajęcia, a plan studiów przewiduje obowiązek ich zaliczenia, warunkiem przystąpienia do egzaminu z tego przedmiotu jest uprzednie uzyskanie zaliczenia tych zajęć. Zaliczenia przedmiotu dokonuje się poprzez wpisanie oceny do protokołu przedmiotu w systemie USOSweb i karty okresowych osiągnięć studenta. Zaliczenia zajęć niekończących się zaliczeniem na ocenę dokonuje się poprzez wpisanie „zal” do protokołu przedmiotu w systemie USOSweb i karty okresowych osiągnięć studenta. Student składa egzamin z danego przedmiotu u prowadzącego ten przedmiot albo u osoby upoważnionej przez Radę Wydziału. Studenci są dobrze zapoznani z treściami sylabusów, dzięki czemu właściwie potrafią przypisać efekty kształcenia do poszczególnych modułów kształcenia.

W dokumentacji udostępnionej ZO PKA znalazły się karty przedmiotów cyklu kształcenia 2014/2015. W karcie znajdują się informacje zarówno o liczbie przypisanych do przedmiotów punktów ECTS, jak i o sposobie wyliczenia nakładu pracy i czasu studenta, przy czym nakład pracy własnej studenta jest rozpisany na poszczególne aktywności, np. przygotowanie referatu, udział w zajęciach, samodzielne studiowanie wykładów, przygotowanie się do kolokwiów i do egzaminu, konsultacje. Przyjęte zasady punktacji ECTS są zgodne z Rozporządzeniem MNiSW Nr 1385/2006 w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć studenta z dn. 3 października 2006 oraz z regulacjami na poziomie uczelni. W programach kształcenia na wizytowanym kierunku prawidłowo przydzielono punkty poszczególnym typom zajęć i aktywności studenckiej. Zasadniczo pozytywna jest też opinia studentów na temat wyceny przedmiotów punktami ECTS. Jednak, ich zdaniem, niektóre przedmioty nie odzwierciedlają realnego wkładu pracy przeznaczonego na zaliczenie przedmiotu, np. wysoko wyceniane punktami ECTS fakultety. Dobrą praktyką byłoby skonsultowanie z większą liczbą studentów, np. poprzez ankiety lub spotkania z grupami studentów, czasu pracy, jaki przeznaczają oni na naukę poszczególnych przedmiotów i jej rzeczywiste odzwierciedlenie w liczbie punktów ECTS.

Elementem sylabusów, który w przypadku niemałej liczby przedmiotów wymaga korekty, jest wskazana w nich literatura, określona jako podstawowa. Chodzi o te karty przedmiotowe, w których umieszczono wyłącznie literaturę z lat dziewięćdziesiątych minionego wieku i starszą. Zdarza się, że pozycje sprzed półwiecza należy do standardów przedmiotu, ale trudno pominąć ostatnie kilkadziesiąt lat badań na danym obszarze, a wymóg operowania bibliografią bieżącą należy do fundamentów dydaktyki przedmiotu.

Poddane oglądowi karty okresowych osiągnięć studenta oraz protokoły zaliczenia przedmiotu pozwoliły na stwierdzenie, że są one prowadzone poprawnie. W wybranych losowo teczkach absolwentów znajdują się wymagane dokumenty związane m.in. ze

złożeniem egzaminu dyplomowego. Analiza dyplomów i suplementów oraz protokołów egzaminu dyplomowego wykazała, że sporządza się je poprawnie.

W opinii studentów organizacja studiów jest poprawna, pozytywnie oceniają oni dobór treści programu kształcenia do kierunku. Przekazywana im wiedza, kompetencje i umiejętności są w większości zgodne z ich oczekiwaniami. Metody prowadzenia zajęć i formy zaliczeń są, zdaniem studentów, dobrane odpowiednio, dając możliwość zdobycia wymaganych efektów kształcenia. Zdaniem studentów, także praktyki na I stopniu studiów, w tym: termin ich realizacji oraz oferowane przez Uczelnię instytucje są odpowiednio dobrane, pozwalające na osiągnięcie efektów kształcenia właściwych dla wizytowanego kierunku.

Pogłębiona analiza realizowanego obecnie programu kształcenia na wizytowanym kierunku wykazała, że organizacja procesu kształcenia realizowanego w ramach poszczególnych form kształcenia przewidzianych dla nauk o rodzinie I i II stopnia w ramach studiów o profilu ogólnoakademickim zasadniczo umożliwia osiągnięcie przez studenta zakładanych celów i efektów kształcenia. Ponieważ jednak w niektórych przypadkach pojawiają się pewne zastrzeżenia, ZO PKA chce zwrócić na nie uwagę.

Pierwsza wątpliwość dotyczy dużego rozdrobnienia liczby zajęć, zwłaszcza prowadzonych na I stopniu kierunku „nauk o rodzinie”, co sprawia, że student uczestniczy w poszczególnych semestrach w zaliczaniu nawet 20 różnych przedmiotów, w przeważającej części prowadzonych w wymiarze 15 godzin. Taka fragmentaryzacja procesu dydaktycznego, przekłada się na ogrom koniecznych do uzyskania w semestrze zaliczeń przedmiotów. Nie służy ona także integralnemu oglądowi przedmiotu kształcenia i staje na przeszkodzie pełnej realizacji efektów kształcenia, tym bardziej że w przypadku niektórych przedmiotów mamy do czynienia z podejmowaniem jednego wyłącznie aspektu danej problematyki. ZO PKA postuluje taką reorganizację programu studiów, aby dać studentowi większą przejrzystość zgłębianych treści i systemowego kształcenia programowego, zmniejszając równocześnie liczbę koniecznych do uzyskania zaliczeń w semestrze. W ramach przewidzianych Uchwałą Senatu UKSW Nr 126/2011 możliwe jest wprowadzenie, bez potrzeby uzyskania zgody odpowiedniego ministra i opinii PKA, zmian obejmujących do 30% punktów ECST w celu doskonalenia programu kształcenia. ZO PKA zaleca skumulowanie problemowe zajęć przy równoczesnej ich defragmentacji.

Kolejne uwagi dotyczą konkretnych przedmiotów w programie kształcenia. Najpierw można dyskutować z zasadnością prowadzenia w ramach studiów II stopnia dwóch seminariów magisterskich – dyplomowego i przedmiotowego. Wątpliwość bierze się stąd, że uczestnicy obydwu seminariów odbywają wspólne zajęcia u jednego prowadzącego, stąd trudno doszukać się specyfiki tych dodatkowych zajęć. Z kolei postulować należy wprowadzenie, przynajmniej na studiach specjalizacyjnych, etyki zawodowej jako przedmiotu obowiązkowego, być może kosztem któreś z kilku etyk prowadzonych w ramach studiów. Takie zalecenie jest tym bardziej zasadne, że istnieje obiektywna konieczność poznania przez studentów własnych zobowiązań zawodowych, zwłaszcza że są kształceni do pracy w obszarach szczególnie wrażliwych. Ponadto w kontekście utworzenia Rady Biznesu wśród kompetencji szczególnie przydatnych absolwentom z punktu widzenia pracodawców wskazuje się wprost na etykę zawodową (Raport samooceny, s. 56).

Konkretne uwagi podnoszone są także pod adresem praktyki kierunkowej, która na I stopniu studiów na wizytowanym kierunku trwa 160 godzin (4 tygodnie) i może być podjęta po IV semestrze studiów (w wyjątkowych wypadkach, za zgodą Pełnomocnika ds. praktyk, można ją rozpocząć wcześniej). Praktykę należy realizować w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych. Wszystkie czynności związane z przebiegiem i zaliczaniem praktyk muszą mieć miejsce podczas trwania studiów danego stopnia. Nadzór merytoryczny nad przebiegiem praktyk kierunkowych na Wydziale Studiów nad Rodziną sprawuje Pełnomocnik Dziekana ds. praktyk. Potwierdzenie odbycia praktyk stanowi karta praktykanta UKSW (lub jej odpowiednik, według zasad podanych w Regulaminie Praktyk Studenckich w UKSW), która po zakończeniu praktyk zostaje włączona do gromadzonej w dziekanacie dokumentacji studenta. Student ubiegający się o zaliczenie praktyki powinien dostarczyć Pełnomocnikowi dziekana ds. praktyk właściwą dokumentację, zawierającą kartę praktykanta (lub jej odpowiednik) wraz z potwierdzeniem odbycia praktyki i opinią o jej przebiegu wystawioną przez zakładowego opiekuna praktyk oraz dziennik praktyk razem z wszystkimi wymaganymi załącznikami. Po odbytej praktyce (nie później niż 21 dni po zakończeniu praktyki) student przedstawia dziennik praktyk i kartę praktykanta w Biurze Karier UKSW, uzyskując potwierdzenie odbycia praktyki, a następnie całą dokumentację składa do zaliczenia u Pełnomocnika Dziekana ds. praktyk – nie później niż 2 tygodnie przed zakończeniem ostatniego semestru studiów.

Deklaratywne cele praktyk w ramach kierunku nauki o rodzinie I stopnia określono bardzo szeroko (np. Raport samooceny, s. 16-17) i w tym zakresie dają się one zrealizować jedynie częściowo w niewielkim wymiarze godzin, jaki na nie zarezerwowano. Także realizacja zalecenia z § 4 Uchwały nr 126/2011 Senatu UKSW z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych dotyczących projektowania planów studiów i programów kształcenia, że „minimum 30% ogólnej liczby punktów ECTS student powinien uzyskać w ramach zajęć o charakterze praktycznym” budzi zastrzeżenia co do jego realizacji w ramach obecnego programu studiów I stopnia. Dotyczą one najpierw wspomnianej w p. 2 „praktyki teoretycznej”, a następnie liczby jedynie 6 punktów ECTS przyznawanych za praktyki kierunkowe, przy równoczesnym braku klarowności, które inne przedmioty realizują wymóg bycia „zajęciami o charakterze praktycznym”. W obecnym kształcie analiza sylabusów, zwłaszcza dotyczących przedmiotów, które mogłyby rozwijać umiejętności praktyczne i zawodowe, rodzi wątpliwości co ich praktycznego zorientowania, skoro ograniczają się one np. do „wizyty studyjnej w instytucji poradnictwa rodzinnego i małżeńskiego” lub „wizyty w placówce świadczącej poradnictwo specjalistyczne rodzinne, w tym poradnictwo małżeńskie”, i kiedy stanowią one zaledwie jeden z elementów zajęć 15-godzinnych.

Na aspekt upraktycznienia zwracali szczególnie uwagę przedstawiciele pracodawców, którzy życzliwie, ale krytycznie wypowiedzieli się o niedoborach praktycznych umiejętności studentów/absolwentów. W tym kierunku warto by także przeprowadzić analizy uwag pracodawców (opiekunów praktyk w instytucjach), aby przeprowadzić niezbędne korekty w kształceniu praktycznym. Także studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA podkreślali potrzebę zwiększania liczby zajęć o charakterze praktycznym kosztem teoretycznych, choć dodawali, że obecny plan studiów i program kształcenia w większości zaspokaja ich wymagania.

ZO PKA, po spotkaniu z pracodawcami, Pełnomocnikiem ds. praktyk oraz ze studentami, rekomenduje istotne modyfikacje systemu praktyk na I stopniu studiów wizytowanego kierunku:

- po pierwsze, zajęcia teoretyczne wliczane dotąd do praktyk należy włączyć w program i plan zajęć uczelnianych w niezmiennym zakresie;
- po drugie, praktyki studenckie dla studentów I stopnia nauk o rodzinie należy uzupełnić o powstałe w ten sposób niedobory (30 godz.);
- po trzecie, należy rozszerzyć spektrum praktyk, grupując instytucje oferujące zajęcia praktyczne w kilka typów kierunkowych, według celów wskazanych w Uchwale (np. promocja rodziny, wsparcie dla rodzin patologicznych, ochrona i promocja życia), tak aby student był zobligowany zapoznać się z różnymi formami wsparcia małżeństwa i rodziny i nie miał w tym zakresie zbyt dużej dowolności. Dotąd bowiem – przy szerokiej ofercie placówek zainteresowanych przyjęciem studentów – istniała możliwość odbycia całej praktyki w jednym ośrodku (poza 10 godzinami w poradni przedmałżeńskiej), nierzadko bez klarownej polityki kwalifikacji do danej instytucji – dowolność wyboru ze strony studenta;
- po czwarte, sformalizowanie przyjęcia studenta na praktykę (realizacja art. 7 Regulaminu praktyk) wraz z określeniem procedur postępowania w przypadkach konfliktowych, gdyż dotąd ewentualne koszty konfliktu (niezaliczenie praktyki) wydają się leżeć wyłącznie po stronie studenta;
- po piąte, sformalizowanie i zgodne z Ustawą o ochronie danych uzyskanie pisemnej zgody klientów instytucji, np. poradni czy ośrodka czy centrum, na udział w procesie dydaktycznym, jeżeli są np. ankietowani, lub zgody opiekuna prawnego, jeżeli obserwacja dotyczy dzieci. Ten postulat zaczęto już wdrażać przez uzupełnienie formularzy praktyk o rubrykę dotyczącą zgody;
- po szóste, warto by rozważyć większą elastyczność w ustalaniu terminów praktyk, tj. możliwość odbywania przynajmniej części praktyk także w okresie trwania zajęć uczelnianych, ale w godzinach wolnych od zajęć dydaktycznych, aby umożliwić studentom szersze korzystanie z oferty możliwości praktyk zgłoszonych przez środowisko biznesowe (rozmowa z pracodawcami i interesariuszami zewn.);
- po siódme, jednoznaczne wskazanie, które z zajęć dydaktycznych wzmacniają kompetencje praktyczne absolwenta.

Oddzielny problem stanowi brak praktyk na II stopniu „nauk o rodzinie” na jedynej działającej specjalności „mediacje pojednawcze w rodzinie”. Praktyczne nachylenia specjalności wręcz wymusza wyposażenie absolwenta w umiejętności praktyczne. Zdaniem ZO PKA, jest to najistotniejsza proponowana zmiana systemowa w koncepcji specjalizacji na II stopniu tego kierunku na WSR. Jak wynika z analizy sylabusów, zajęcia dydaktyczne realizowane jako specjalnościowe nie rozwijają wystarczająco umiejętności praktycznych, zresztą wykłady i ćwiczenia opisywane są w ramach jednej karty przedmiotowej, a sposoby weryfikacji wskazują na teoretyczny charakter zajęć. Co prawda, studenci nie potrafili ocenić (negatywnie lub pozytywnie) braku praktyk na II stopniu kształcenia, jednak z uwagi na kilkakrotnie podkreślaną przez nich potrzebę upracticznienia programu kształcenia można uznać, iż wskazane byłoby włączenie praktyki do programu II stopnia studiów.

Regulamin studiów w UKSW w Warszawie reguluje i stwarza możliwość *indywidualizacji* procesu kształcenia w formie elastycznego systemu studiów oraz możliwości studiowania według indywidualnego planu studiów i programu studiów w przypadku studentów o

szczególnych zainteresowaniach i uzdolnieniach. Na kierunku „nauki o rodzinie” na WSR istnieje możliwość uzyskania indywidualnego planu studiów oraz indywidualnego programu studiów. Procedury ich dotyczące są przejrzyste i ogólnodostępne. Studenci potwierdzili, że posiadają wiedzę na temat posiadanych na Uczelni możliwości i form indywidualizacji kształcenia. Powyższe ścieżki kształcenia są przyznawane przez Dziekana Wydziału, który określa zasady i tryb ich realizacji.

Studenci mają także możliwość uczestnictwa w programach MOST, Erasmus lub włączania dowolnych przedmiotów zewnętrznych z wydziałów UKSW lub innych uczelni do własnego programu kształcenia. Organizacją wyjazdów studenckich zajmuje się Dział Kształcenia UKSW, Biuro Współpracy Międzynarodowej UKSW oraz Wydziałowy Pełnomocnik ds. programu Erasmus.

Indywidualny plan studiów i program studiów przysługuje studentom, którzy zaliczyli pierwszy rok studiów I stopnia lub pierwszy semestr studiów II stopnia. Rozpatrywanie szczególnie uzasadnionych sytuacji wyjątkowych należy do Dziekana. Indywidualny plan studiów i program kształcenia ustala student w porozumieniu z opiekunem naukowym (nauczycielem akademickim posiadającym tytuł lub stopień naukowy), zaś zatwierdza go Dziekan. Dodatkową formą indywidualizacji kształcenia zgodnie z zainteresowaniami i planami życiowymi studenta są wykłady ogólnouczelniane.

Zgodnie z § 15 Regulaminu Studiów: UKSW i w jego strukturach WSR podejmują działania na rzecz niwelowania barier w dostępie do edukacji osób niepełnosprawnych, w celu zapewnienia im pełnego uczestnictwa w procesie kształcenia i badaniach naukowych, czemu służy indywidualizacja procesu ich kształcenia. W UKSW działa Pełnomocnik Rektora ds. osób niepełnosprawnych, do którego obowiązków należy analiza, opiniowanie i inicjowanie wdrażania rozwiązań ułatwiających takim osobom studiowanie. W Uczelni należy tak zorganizować zajęcia dydaktyczne oraz różne formy zaliczeń, aby uwzględnić potrzeby wynikające z warunków psychofizycznych i możliwości studentów będących osobami niepełnosprawnymi.

Studenci z orzeczoną niepełnosprawnością mają prawo do:

- 1) wydłużenia czasu egzaminów, maksymalnie o 50%;
- 2) zamiany pisemnej formy egzaminu na formę ustną lub odwrotnie;
- 3) przesunięcia terminu egzaminu, jeśli w związku ze specyfiką niepełnosprawności student nie może przystąpić do egzaminu w wyznaczonym czasie. Decyzje dotyczące zmiany organizacji studiów podejmuje Dziekan, na wniosek studenta zaopiniowany przez Pełnomocnika Rektora. Wszyscy studenci posiadający ważne orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne oraz spełniający wymogi Ustawy „Prawo o Szkolnictwie Wyższym”, mogą ubiegać się o przyznanie stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych. Aktualnie z takiego stypendium korzysta 5 studentów WSR.

Na Wydziale, który prowadzi wizytowany kierunek, został powołany Wydziałowy Pełnomocnik ds. osób niepełnosprawnych, który współpracuje z Pełnomocnikiem Rektora w zakresie trudności związanych z niepełnosprawnością poszczególnych studentów, pomagając w rozwiązywaniu bieżących problemów związanych z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych na Wydziale, udzielając informacji o programach wsparcia dla studentów

niepełnosprawnych, przekazując informacje o wydarzeniach, spotkaniach i imprezach uczelnianych dla osób niepełnosprawnych oraz służąc pomocą w udostępnieniu urządzeń wspomagających naukę. Wydział zapewnia osobom niepełnosprawnym miejsca parkingowe.

- 2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

W świetle powyższych ustaleń należy stwierdzić, że w realizowanym obecnie programie studiów na kierunku „nauki o rodzinie” zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody dydaktyczne zasadniczo tworzą spójną całość. Podobną opinię wyrażali także studenci w trakcie spotkania z ZO PKA. Metody prowadzenia zajęć i formy zaliczeń są zdaniem studentów dobrane odpowiednio dając możliwość zdobycia wymaganych efektów kształcenia.

Program opracowano dla studiów o profilu ogólnoakademickim, dostosowano do niego kierunkowe efekty kształcenia oraz formy i metody kształcenia. Podniesionym wyżej mankamentem, który może ograniczyć możliwości osiągnięcia wszystkich założonych efektów kształcenia, są niedobory w kształceniu umiejętności praktycznych, które wymagają korekty. Stąd ZO PKA zaleca dokonanie pewnych modyfikujących zmian w formach i metodach kształcenia, jak również w sylabusach przedmiotowych dotyczących przedmiotów o nachyleniu praktycznym.

Poprzednia ocena jakości kształcenia na kierunku miała miejsce 2009 r. Zalecenia PKA zostały wprowadzone w życie zarówno, gdy idzie o uzupełnienia w sylabusach metod dydaktycznych, jak i w przypadku zalecenia o udostępnieniu sylabusów w wersji internetowej. Podobnie podjęto kroki zmierzające do poprawy opieki nad pracami dyplomowymi. W drugim przypadku podjęte środki tylko częściowo spowodowały oczekiwane skutki, gdyż nie do końca udało się wyeliminować prace o tematyce niezwiązanej z kierunkiem kształcenia. W przypadku sylabusów oddają one prawdę faktów, co jednak nie oznacza sytuacji optymalnej, gdyż – jak wspomniano wyżej – w wielu kartach należy odnotować ubogi zestaw metod dydaktycznych i weryfikacyjnych, czasem słabo przystających tak do wykładanych treści, jak i do zakładanych efektów kształcenia.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego⁴ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Realizowany program kształcenia zasadniczo umożliwia studentom osiągnięcie założonych celów i efektów kształcenia, jako że spełnia merytoryczne i dydaktyczne wymogi związane z ogólnoakademickim profilem studiów. Punkty ECTS w większości odzwierciedlają realny wkład pracy studenta w zaliczenie poszczególnych przedmiotów.

Zastrzeżenia budzi rozwój umiejętności praktycznych studenta, który należy w warstwie programów kształcenia zoptymalizować.

2) W realizowanym obecnie programie studiów na wizytowanym kierunku „nauki o rodzinie” zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody dydaktyczne w dużej mierze tworzą spójną całość. Proponowane korekty dotyczą konkretnych elementów programu kształcenia, ale nie wymagają generalnie zmian koncepcyjnych. Wyjątek od tej

zasady stanowi program studiów I stopnia nauk o rodzinie, który powinien zostać poddany defragmentacji.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

- 1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji danego programu,

W WSR jest zatrudnionych 19 nauczycieli akademickich (1 obecnie na urlopie naukowym), w tym 8 pracowników samodzielnych (w tym 3 z tytułem profesora). Nadto jest zatrudnionych 9 doktorów i 2 magistrów. Wszyscy pracownicy samodzielni reprezentują obszar nauk humanistycznych (8 - dziedzina nauk teologicznych i 1 - dziedzina nauk humanistycznych w zakresie historii), chociaż dwoje posiada dorobek z obszaru nauk społecznych (katechetyka, teologia pastoralna. Natomiast 4 doktorów reprezentuje obszar nauk humanistycznych (dziedzina nauk teologicznych), kolejnych 4 reprezentuje obszar nauk społecznych (3 – dyscyplina pedagogika i 1 - dyscyplina socjologia) i 1 reprezentuje obszar nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej (dyscyplina medycyna). Na kierunku nauki o rodzinie jest dodatkowo zatrudnionych 16 osób, z czego 9 osób na umowę zlecenie. Liczba nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na kierunku nauki o rodzinie pozwala na realizację zakładanych celów i efektów kształcenia, jednak struktura ich kwalifikacji jest specyficzna, bowiem ze względu na fakt, iż Wydział Studiów nad Rodziną został wyodrębniony z Wydziału Teologicznego mocno reprezentowane są w nim specjalności teologiczne (na 7 samodzielnych pracowników wskazanych do minimum kadrowego – 6 to teolodzy a 1 dr hab. nauk humanistycznych w zakresie historii. Grupę samodzielnych pracowników naukowych stanowi 6 księży i tylko 1 kobieta). Ze względu na fakt, iż dyscyplina nauki o rodzinie jest nową dyscypliną, zaledwie od 2011 roku (por. Rozporządzenie Ministra nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, Dz. U. z dnia 30 sierpnia 2011 r.) samodzielni pracownicy naukowcy w WSR budowali dorobek naukowy w zakresie antropologii, bioetyki, historii oraz teologii systematycznej małżeństwa i rodziny, teologii moralnej małżeństwa i rodziny, teologii pastoralnej małżeństwa i rodziny, pedagogiki rodziny, katechezy i edukacji rodzinnej, co należy uznać za cenny wkład w rozwój nauk o rodzinie. Należy podkreślić, iż 2 samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych w sensie uzyskanych dyplomów należy do dziedziny nauk teologicznych, ale w zakresie katechetyki lub teologii pastoralnej, które wypracowały metodologię w znacznym stopniu z nauk społecznych – pedagogika religii, pedagogika rodziny, nauki o wychowaniu, nauki edukacyjne, socjologia rodziny, socjologia parafii, socjologia religii, a jednocześnie ich dorobek jest z dziedziny nauk społecznych: pedagogika, socjologia, nauki o poznaniu i komunikacji społecznej. Specjalności związane z teologią małżeństwa i rodziny są niezbędne ze względu na przyjęte efekty kierunkowe, jednak brak samodzielnych pracowników naukowych reprezentujących obszar nauk społecznych budzi wątpliwości. Można przyjąć, iż młodszy pracownicy naukowo-dydaktyczni reprezentujący obszar nauk społecznych z czasem usamodzielnią się i wzmocnią kadrę ocenianego kierunku. Jednak obecnie w strukturze kadry naukowo-dydaktycznej brak psychologa rodziny, psychiatry i demografa. Zastanawia fakt, iż np. w ogłoszonym konkursie nie zatrudniono kandydata (mgr psychologii, dr n. med. w zakresie psychiatrii, specjalista w dziedzinie psychologii klinicznej oraz certyfikowany psychoterapeuta z dwunastoletnim doświadczeniem pracy zawodowej), lecz innego

kandydata (dr n. med. w zakresie medycyny, specjalista w dziedzinie: okulistyka). Władze Wydziału w rozmowie z ZO PKA wyjaśniły, iż komisja konkursowa jest niezależna w swoich decyzjach i nie musi podawać uzasadnienia. Do roku akademickiego 2012/13 włącznie, koncepcja kształcenia na studiach I stopnia prowadzonych w systemie stacjonarnym, przewidywała możliwość wyboru jednej z dwóch ścieżek programowych: specjalności *pracownik socjalny ds. rodziny* lub *programu przygotowania pedagogicznego*. O ile struktura pracowników nie budzi wątpliwości co do realizacji specjalności przygotowania pedagogicznego (3 doktorów pedagogiki i 2 samodzielnych pracowników z nauk teologicznych w zakresie katechetyki i teologii pastoralnej), to pojawiają się wątpliwości co do specjalności *pracownik socjalny*. Obecnie na studiach II stopnia realizowana jest specjalność *mediacje pojednawcze w rodzinie*. Zastrzeżenia budzi brak psychologów (zatrudniono wyłącznie na umowę zlecenie 1 doktora psychologii oraz 3 magistrów posiadających certyfikaty z zakresu mediacji rodzinnej i rozwiązywania konfliktów). Ograniczenia w zakresie struktury kadry zostały dostrzeżone przez przygotowujących raport samooceny, którzy wskazali, iż „zagrożeniem jest również ograniczona struktura personalna i organizacyjna wydziału, która nie jest wystarczająco zróżnicowana i interdyscyplinarna” (s. 61). Osoby, które nie wchodzi w skład minimum kadrowego reprezentują teologię, nauki społeczne, nauki prawne, filozofię, socjologię i psychologię.

- 2) dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów,

Analiza minimum kadrowego kierunku nauki o rodzinie została przeprowadzona na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r., poz. 1370).

Minimum kadrowe dla studiów pierwszego stopnia na kierunku nauki o rodzinie powinno stanowić, zgodnie z § 14 ust. 1 ww. rozporządzenia, co najmniej trzech samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora. Natomiast minimum kadrowe dla studiów drugiego stopnia na kierunku nauki o rodzinie, zgodnie z § 15 ust. 1 ww. rozporządzenia, powinno stanowić co najmniej sześciu samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora.

Do minimum kadrowego wliczani są nauczyciele akademicki zatrudnieni w uczelni na podstawie mianowania albo umowy o pracę, w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku semestru studiów (§ 13 ust. 1 ww. rozporządzenia).

Wszystkim nauczycielom akademickim wskazanym przez Uczelnię do minimum kadrowego kierunku „nauki o rodzinie” na bieżący rok akademicki zaplanowano prowadzenie na kierunku studiów i poziomie kształcenia zajęć dydaktycznych w wymiarze przewidzianym przepisami § 13 ust. 2 ww. rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli w danym roku akademickim prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej 30 godzin

zajęć dydaktycznych, w przypadku nauczyciela akademickiego posiadającego tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego i co najmniej 60 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku nauczyciela akademickiego posiadającego stopień naukowy doktora lub kwalifikacje drugiego stopnia).

Oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego pozwoliły na stwierdzenie, że wszystkie osoby wskazane przez Uczelnię do minimum kadrowego, spełniły warunki art. 112a ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572, z późn. zm.).

W teczkach osobowych znajdują się dokumenty potwierdzające posiadanie deklarowanych tytułów i stopni naukowych. W kilku teczkach znajdują się dodatkowo potwierdzenia o ukończonych kursach kwalifikacyjnych i uzyskanych certyfikatach. Umowy o pracę zawierają wymagane prawem elementy. Umowy o pracę nauczycieli akademickich zgłoszonych przez Uczelnię do minimum kadrowego, obowiązują od co najmniej dwóch lat. Spośród 15 osób, umowy o pracę 6 z nich zostały podpisane na czas nieokreślony, 5 - obowiązują do 2017 r., a umowy o pracę 4 nauczycieli akademickich kończą się w 2015 i 2016 roku, co pozwala uznać jego skład za stabilny. Tym samym wizytowana Jednostka zrealizowała zalecenie zawarte w Uchwale nr 857/2009 Prezydium PKA z dnia 17 września 2009 r.

Wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają kryteria formalne. Natomiast weryfikacja dorobku naukowego i przydziału zajęć dydaktycznych nie pozwala na zaliczenie do minimum kadrowego 1 pracownika samodzielnego (doktor habilitowany nauk humanistycznych w zakresie historii) i 2 doktorów (doktor nauk społecznych w zakresie pedagogiki oraz doktor nauk medycznych w zakresie medycyny, specjalista w dziedzinie: okulistyka). W odniesieniu do jednego samodzielnego pracownika rodzą się wątpliwości co do dorobku z okresu objętego obecną oceną, ponieważ jest to dorobek historyczny i teologiczny, zaś w minimalnym stopniu dotyczy nauk o rodzinie (2 artykuły w tym 1 w piśmie lokalnym). Następny nie zaliczony do minimum doktor posiada minimalny dorobek naukowy związany jedynie z realizacją grantów dotyczących coachingu społecznego (powtórzona publikacja w języku polskim i angielskim). Niewątpliwie należy docenić podejmowanie i realizację grantów, jednak w sytuacji braku zgodności między zdobytym wykształceniem (doktor nauk społecznych w zakresie pedagogiki) a realizowanymi zajęciami dydaktycznymi z psychologii istnieje potrzeba dorobku z tej dyscypliny. Brak kwalifikacji i brak dorobku uniemożliwia realizację zwłaszcza następujących powierzonych zajęć: psychologia ogólna, psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży, psychologia starzenia się i umierania, psychologia kliniczna z elementami psychiatrii i seminarium licencjackie z psychologii małżeństwa i rodziny. Potwierdza to również słaba jakość prac dyplomowych przygotowanych pod jego kierunkiem. Natomiast doktor nauk medycznych w zakresie medycyny, specjalista w dziedzinie: okulistyka nie może zostać zaliczony do minimum kadrowego ponieważ obszar nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej nie został wymieniony jako obszar definiujący kierunek nauki o rodzinie. Nadto praca dyplomowa przygotowana pod opieką naukową tego pracownika charakteryzowała się niską jakością. Nie można ocenić prac etapowych z przedmiotów realizowanych przez pracownika, bowiem ich nie dostarczono do oceny. Należy pamiętać, iż efekty kształcenia kierunku „nauki o rodzinie” zostały odniesione do dwóch obszarów: nauk humanistycznych i nauk społecznych.

Jednostka spełnia wymogi minimum kadrowego dla studiów I i II stopnia zawarte w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r., poz. 1370) – 6 samodzielnych pracowników nauki i 6 doktorów.

Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe (12) do liczby studentów kierunku (328) spełnia wymagania § 17 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445, z późn. zm.), który został przyporządkowany do więcej niż jednego obszaru kształcenia. Ponieważ zgodnie z § 1 tegoż Rozporządzenia zarówno w obszarze nauk humanistycznych jak i nauk społecznych stosunek ten został określony jak 1:160. Na wizytowanym kierunku stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów wynosi 1:27 i jest zgodny z przywołanymi regulacjami prawnymi.

Można uznać, iż zasadniczo dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe (z wyjątkiem 3 osób), są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. Zarówno przeprowadzane przez kierowników katedr i dziekana WSR hospitacje zajęć dydaktycznych jak i hospitacje zrealizowane przez ZO PKA pozwalają na stwierdzenie, iż zasadniczo, za wyjątkiem kilku przypadków, pracownicy kierunku nauki o rodzinie dbają o jakość prowadzonych zajęć i stosują zróżnicowane metody dydaktyczne. Warto jednak zadbać o stałe doskonalenie pracowników w zakresie metod dydaktycznych, a szczególnie zachęcać i motywować ich do wdrażania innowacyjnych metod dydaktycznych i nowych technologii informacyjnych.

Można uznać, iż zasadniczo dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe (z wyjątkiem 3 osób), są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. Zarówno przeprowadzane przez kierowników katedr i dziekana WSR hospitacje zajęć dydaktycznych, jak i hospitacje zrealizowane przez ZO PKA, pozwalają na stwierdzenie, iż zasadniczo, za wyjątkiem kilku przypadków, pracownicy kierunku „nauki o rodzinie” dbają o jakość prowadzonych zajęć i stosują zróżnicowane metody dydaktyczne. Warto jednak zadbać o stałe doskonalenie pracowników w zakresie metod dydaktycznych, a szczególnie zachęcać i motywować ich do wdrażania innowacyjnych metod dydaktycznych i nowych technologii informacyjnych. Poza wskazanymi wyżej niedociągnięciami dotyczącymi obsady zajęć z psychologii, pozostałe zajęcia są prowadzone przez osoby posiadające dorobek naukowy lub kwalifikacje zawodowe związane z tymi zajęciami.

- 3) jednostka prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, w tym także przez wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą.

Nauczyciele akademicy zapytani podczas spotkania z ZO PKA o system motywacyjny mieli trudności z wyjaśnieniem, iż taki system istnieje. Podobną opinię o systemie nagradzania, a zwłaszcza braku nagród rektorskich wyraził Dziekan Wydziału. Natomiast w udostępnionym *Porozumieniu w sprawie podziału dotacji przeznaczonej na zwiększenie wynagrodzeń pracowników szkół wyższych w 2014 roku zawarte w dniu 01.07.2014 roku z NSZZ*

„SOLIDARNOŚĆ” i NZZP UKSW wskazano, iż „Zabezpiecza się środki na rezerwę rektora w kwocie..., która zostanie przeznaczona na nagrody rektorskie i jednorazowe dodatki specjalne mające na celu motywowanie pracowników do angażowania się w dodatkowe zadania o charakterze naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym, także na nagrody jubileuszowe i odprawy emerytalne” (s. 1). Pytanie o system motywacyjny pracowników wywołały pewną konsternację ze strony władz wydziału. ZO PKA zwrócił się z ustną a w związku z brakiem odpowiedzi z pisemną prośbą do władz uczelni o udostępnienie informacji którzy pracownicy WSR otrzymali nagrody rektora lub dziekana i inne dodatki specjalne mające na celu motywowanie pracowników do zwiększenia zaangażowania w realizację zadań naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych. Pytania ZO PKA dotyczyły systemu motywacyjnego kadry i wdrażania elementów WSZJK (okresowa ocena pracowników). Niestety nie uzyskano informacji w tej sprawie, a jedynie pisemną odpowiedź Kierownika Działu Kadr i Płac UKSW (DKP/400/1/2015), iż „kryteria oceny programowej nie obejmują oczekiwanych przez Państwa informacji”. Zarówno na podstawie wypowiedzi pracowników, reakcji władz wydziału jak i reakcji władz uczelni, wydaje się, iż istnieje problem dotyczący polityki kadrowej sprzyjającej podnoszeniu kwalifikacji i zapewnianiu pracownikom warunków rozwoju naukowo-dydaktycznego. Nikt z władz nie chciał udzielić odpowiedzi na pytania związane z kryterium 4.3 dotyczące systemu motywacyjnego, twierdząc, iż ZO PKA nie ma prawa pytać o system motywacyjny. Wydaje się, iż Wydział nie stosuje jasnego systemu motywacyjnego za pośrednictwem nagród, wyróżnień, listów gratulacyjnych i innych form doceniania najlepszych pracowników. Dodatkowo mimo przeprowadzanej w ramach WSZJK oceny pracowników i ogłaszania jej wyników trudno dostrzec dalsze konsekwencje dokonywanej oceny, np. z nagradzanie (wyróżnienia ustne, pisemne) lub mobilizowaniem do pracy słabszych nauczycieli akademickich. Wprawdzie większość pracowników uzyskała w ocenie okresowej za ostatnie 2 lata ocenę wyróżniającą, ale dostrzega się ogromne różnice między najbardziej aktywnymi pracownikami osiągającymi wielokrotność wymaganej liczby punktów a pracownikami, którzy uzyskali wyłącznie minimum niezbędne do otrzymania wyróżnienia. Należy dodać, iż zarówno na poziomie uczelni jak i wydziału wypracowano jasne kryteria oceniania nauczycieli akademickich, to jednak warto zastanowić się nad praktyczną aplikacją uzyskanych danych. Dodatkowo wydaje się, iż brakuje jednoznacznego kryterium dofinansowywania aktywnego uczestnictwa pracowników w konferencjach zagranicznych i krajowych czy wsparcia finansowego publikacji. Na pytanie ZO PKA, czy pracownicy mogą uzyskać dofinansowanie na wyjazdy konferencyjne, kwerendę biblioteczną, tłumaczenia tekstów naukowych i publikacje monografii naukowych np. z tzw. puli dziekańskiej - nie otrzymano odpowiedzi od władz WSR. Dużym problemem ocenianego kierunku jest brak praw do doktoryzowania, co utrudnia zwłaszcza samodzielnym pracownikom starającym się o uzyskanie tytułu - promowanie kadry. Przed kilku laty istniała możliwość prowadzenia seminarium doktoranckiego na Wydziale Teologicznym w zakresie teologii małżeństwa i rodziny. Obecnie nie jest to możliwe i władze wydziału na razie nie znalazły innego rozwiązania. Jednostka stwarza możliwości publikowania tekstów naukowych w wydziałowym periodyku naukowym, półroczniku „Studia nad Rodziną”. Niewątpliwie mocną stroną ocenianego kierunku jest wymiana z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą. Oceniana jednostka organizuje międzynarodowe i ogólnokrajowe konferencje zapraszając przedstawicieli nauk o rodzinie dając możliwość prezentacji badań naukowym swoim pracownikom. Dobrze przebiega współpraca z uczelniami zagranicznymi, bowiem pracownicy naukowo-dydaktyczni prowadzą zajęcia na wielu uczelniach zagranicznych, a do

WSR przyjeżdżają pracownicy naukowo-dydaktyczni z uczelni zagranicznych. W ramach programu Erasmus i Erasmus+ zrealizowano 18 wyjazdów nauczycieli akademickich. Podejmowane są także wspólne, międzynarodowe projekty naukowo-badawcze, m.in. Katolicki Uniwersytet w Leuven (Belgia); Uniwersytet w Lublanie (Słowenia); Uniwersytet Maltański (Malta); Uniwersytet Karola w Pradze (Czechy); Uniwersytet w Limerick (Irlandia); Uniwersytet w Tübingen (Niemcy); Katolicki Uniwersytet Eichstaett-Ingolstadt w Bawarii (Niemcy) oraz w Pope Paul VI Institute for the Study of Human Reproduction in Omaha (USA). Można zatem mówić o intensyfikacji promocji własnej kadry naukowej i tym samym wizytowana Jednostka zrealizowała zalecenie zawarte w Uchwale nr 857/2009 Prezydium PKA z dnia 17 września 2009 r.

Podczas spotkania i rozmów z ZO PKA nauczyciele akademicy wskazywali, iż Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie jest uczelnią publiczną o charakterze katolickim, stąd zachowuje swoje odniesienie do nauczania Kościoła katolickiego i uniwersalnych wartości, m.in. małżeństwa i rodziny. Od 2010 r. dotychczasowy Instytut Studiów nad Rodziną funkcjonuje już jako Wydział Studiów nad Rodziną podejmując i realizując misję i strategię UKSW. ZO PKA stwierdza, że przekształcenie Instytutu Studiów nad Rodziną w samodzielną podstawową Jednostkę UKSW spowodowało, że sformułowane w Uchwale nr 857/2009 Prezydium PKA zalecenie dookreślenia wzajemnych relacji pomiędzy Radą Wydziału Teologicznego a Radą Instytutu Studiów nad Rodziną utraciło swoją moc. Nauczyciele akademicy podkreślali, iż WSR realizuje interdyscyplinarną działalność badawczą i dydaktyczną w zakresie problematyki małżeńskiej i rodzinnej, kontynuując pracę naukową podjętą przez Założyciela Instytutu Studiów nad Rodziną – arcybiskupa prof. dr. hab. Kazimierza Majdańskiego i grono jego współpracowników. Szczególne znaczenie w realizacji tej misji mają członkowie Instytutu Świętej Rodziny (kapłani i osoby świeckie) oraz osoby, które pracując wiele lat w jednostce poznały Założyciela i jego refleksję naukową i pastoralną dotyczącą służby małżeństwu i rodzinie. Nauczyciele akademicy z wieloletnim doświadczeniem doceniają interdyscyplinarność badań nad małżeństwem i rodziną opartą o fundament nauk humanistycznych (antropologia, teologia, filozofia) i rozwijanych przez nauki społeczne. Warto docenić fakt, iż w WSR pracują osoby o bogatym i cenionym dorobku naukowym, zarówno w kraju jak i zagranicą, szczególnie antropologia, teologia moralna, teologia pastoralna, katechetyka, pedagogika rodziny, naprotechnologia, fizjologia płodności.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego³ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Liczba i struktura kwalifikacji osób prowadzących zajęcia dydaktyczne na kierunku nauki o rodzinie zasadniczo umożliwia osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia, (obszar nauk humanistycznych i obszar nauk społecznych). Należy docenić obecność 2 samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych z obszaru nauk humanistycznych (katechetyka i teologia pastoralna), ale posiadających dorobek z dziedziny nauk społecznych. Szczególnie dotkliwy jest brak psychologa rodziny.

2) Jednostka spełnia wymagania w zakresie minimum kadrowego na kierunku nauki o rodzinie. Można uznać, iż zasadniczo dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe (z wyjątkiem 3 osób), są adekwatne do

realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. Wydaje się, iż nadmiar zajęć z teologii biblijnej nie znajduje pełnego uzasadnienia w podanych celach i efektach kształcenia. Za wyjątkiem kilku przypadków, pracownicy kierunku nauki o rodzinie dbają o jakość prowadzonych zajęć i stosują zróżnicowane metody dydaktyczne.

3) Oceniania Jednostka nie prowadzi jasnej i długofalowej polityki kadrowej sprzyjającej podnoszeniu kwalifikacji i zapewnianiu pracownikom warunków rozwoju naukowego i dydaktycznego. Natomiast daje się zauważyć intensywny rozwój współpracy z jednostkami w krajach Europy Zachodniej, Centralno-Wschodniej i USA.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniająca potrzeby osób niepełnosprawnych.

Podstawową bazę naukowo-dydaktyczną Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW stanowią pomieszczenia znajdujące się przy ul. K. K. Baczyńskiego 9 w Łomiankach – budynek jest własnością Instytutu Świeckiego Życia Konsekwentnego Świętej Rodziny z siedzibą w Łomiankach. Stosowna umowa użyczenia, zawarta na czas nieokreślony, została przedłożona do wglądu w trakcie wizytacji. Dodatkowo studenci korzystają z bazy dydaktycznej na terenie kampusu UKSW przy ul. Wóycickiego 1/3 w Warszawie (głównie podczas realizacji zajęć językowych).

Do realizacji procesu dydaktycznego przeznaczono 7 pomieszczeń wykładowych (1 aula o powierzchni 124,30 m² - 105 miejsc; oraz 6 sal: o powierzchni 105,10 m² - 90 miejsc; o powierzchni 96,30 m² - 70 miejsc; o powierzchni 67,70 m² - 49 miejsc; o powierzchni 51,30 m² - 49 miejsc; 2 o powierzchni 51,50 m² - po 45 miejsc). Wszystkie sale posiadają systemy nagłaśniające, a 5 z nich wyposażonych jest w urządzenia audiowizualne i ekrany wspierające proces dydaktyczny. Dodatkowo zarówno pracownicy Wydziału jak i studenci mają do dyspozycji pracownię komputerową (o powierzchni 33,20 m² - 20 stanowisk komputerowych) ze stałym łączem internetowym, a także sieć wi-fi w budynku Wydziału. Ponadto pracownicy i studenci WSR mają do dyspozycji dwie sale konferencyjne (o powierzchni 72 m² - 30 miejsc i o powierzchni 67,7 m²). Obecnie do bazy naukowo-dydaktycznej Wydziału należy zaliczyć również pomieszczenia 9 katedr, Biura Praktyk Studenckich, pokoju redakcyjnego periodyku „Studiów nad Rodziną”, pokoju Wydziałowej Rady Studenckiej oraz tzw. pokoje duszpasterskie.

Studenci mogą również korzystać z sali spotkań studenckich „Bliźniak” (o powierzchni 81,70 m² - 60 miejsc), gdzie mogą spożywać ciepłe posiłki. Studenci nie mają problemów ze skorzystaniem z pomieszczeń/sal, w tym również użytkowania komputerów uczelnianych, poza godzinami zajęć.

Budynek Wydziału został zabezpieczony w system monitoringowy i przeciwpożarowy, co zapewnia bezpieczeństwo wszystkim przebywającym. Baza dydaktyczna służąca realizacji procesu kształcenia na kierunku nauki o rodzinie jest dostosowana do osiągnięcia deklarowanych efektów kształcenia. Studenci mają także możliwość odbywania praktyk w pomieszczeniach pracodawców, co pozwala na nabycie przez studentów umiejętności i kompetencji społecznych związanych z przyszłą pracą zawodową.

Na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego studiuje ok. 250 osób z zaświadczoną niepełnosprawnością. Na kierunku nauki o rodzinie 5 osób zgłosiło stwierdzoną niepełnosprawność.

Infrastruktura dydaktyczna jest częściowo dostosowana do potrzeb studentów z niepełnosprawnością ruchową (wewnątrz budynku znajdują się podjazdy), co było zaleceniem poprzedniej akredytacji. Zostało także przygotowane miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Planowane jest również przygotowanie podjazdów do głównego wejścia i do biblioteki. Pełnomocnik ds. osób niepełnosprawnych deklaruje obecnie trwające prace mające na celu uruchomienie w budynku specjalnie dostosowanej windy. Dodatkowo w przypadku zaistnienia takiej potrzeby podejmowane są odpowiednie działania umożliwiające osobie niepełnosprawnej funkcjonowanie na Uczelni np. poprzez obsadę zajęć w salach przystosowanych do studiowania osób niepełnosprawnych. W ramach działań ułatwiających studia ww. osobom Uczelnia oferuje dyktafony, sprzęt wzmacniający odsłuch materiałów itp.

Bardzo pozytywnie należy ocenić wprowadzone po poprzedniej ocenie kierunku zmiany w zakresie zabezpieczenia pożarowego i monitoringu. Szczególny wysiłek włożono w usunięcie drewnianych / łatwopalnych elementów stanowiących wykończenie korytarzy i zastąpiono je bezpiecznym materiałem.

Biblioteka wydziałowa

Specjalistyczna Biblioteka Wydziału Studiów nad Rodziną znajduje się w tym samym budynku przy ul. K. K. Baczyńskiego, w którym odbywają się zajęcia dydaktyczne, co stanowi ważny atut, gdyż jest łatwo dostępna zarówno dla studentów studiów stacjonarnych jak i niestacjonarnych. Biblioteka została zorganizowana jako Biblioteka Instytutu Studiów nad Rodziną zarządzeniem Rektora Akademii Teologii Katolickiej, wydanym w wykonaniu uchwały Senatu ATK z dnia 6.12.1981 r. i powstała na bazie bogatego księgozbioru prywatnego Założyciela Instytutu Studiów nad Rodziną, ks. abpa prof. dra hab. Kazimierza Majdańskiego. 10 stycznia 2011 r. Zarządzeniem Rektora Biblioteka Instytutu Studiów nad Rodziną została przekształcona w Bibliotekę Wydziału Studiów nad Rodziną (Zarządzenie nr 4/2011), a następnie włączona wraz z innymi bibliotekami wydziałowymi oraz Biblioteką Główną Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w ogólnouczelniany system biblioteczno-informacyjny. Przekazywanie wybranych materiałów bibliotecznych przez Bibliotekę Główną UKSW Bibliotece Wydziału Studiów nad Rodziną odbywa się na zasadzie bezterminowych wypożyczeń zbiorowych.

W skład zasobów biblioteki wydziałowej wchodzi następujące zbiory: ogólne i specjalistyczne piśmiennictwo dotyczące małżeństwa i rodziny (31.642 woluminy), w tym publikacje zagraniczne (głównie w językach: niemieckim, francuskim, włoskim, angielskim); dokumenty Wydziału Studiów nad Rodziną, a mianowicie: publikacje syntetyczne i

monograficzne pracowników naukowych, prace doktorskie, magisterskie, dyplomowe, sprawozdania z kongresów, sympozjów, konferencji naukowych, seminariów; wydawnictwa ciągłe (292 tytuły czasopism); wybrane bibliografie z problematyki małżeństwa i rodziny; wydawnictwa ikonograficzne i kartograficzne; nagrania audiowizualne. Zbiory biblioteczne zostały umieszczone na nowoczesnych regałach bibliotecznych i zajmują powierzchnię 127,5 m². Studenci i pracownicy mogą korzystać z czytelni o powierzchni 62 m² zawierającej 25 stanowisk pracy. Ponadto do dyspozycji studentów są przeznaczone dwa stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu. Czyelnicy mają również możliwość korzystania z komputerów osobistych i dostępu do Internetu bezprzewodowego.

Należy docenić troskę pracowników biblioteki wydziałowej o stałą realizację nie tylko celów dokumentacyjno-badawczych, ale także dydaktycznych i usługowych. W opinii nauczycieli akademickich i studentów pracownicy biblioteki nie tylko gromadzą, klasyfikują, przechowują i udostępniają zbiory biblioteczne, ale podejmują działania informujące czytelników o zawartości merytorycznej biblioteki. Bardzo pozytywnie jest oceniana otwartość i pomoc pracowników biblioteki w wyszukiwaniu źródeł i literatury przedmiotu.

Zasady gromadzenia zbiorów, kierunek i zakres działalności biblioteki są podporządkowane podejmowanemu na Wydziale Studiów nad Rodziną interdyscyplinarnemu systemowi nauk o rodzinie. Dzięki dobrej organizacji systemu do współpracy badawczej i dydaktycznej zostały włączone wszystkie dyscypliny podejmujące problematykę małżeństwa i rodziny oraz zagadnienia pokrewne. Przyjęta konstrukcja systemu ułatwia nauczycielom akademickim i studentom realizację zadań naukowych oraz dydaktycznych z zachowaniem podwójnej interdyscyplinarności: ad intra, czyli wewnątrz poszczególnych specjalności i ad extra, tzn. między obszarami, dziedzinami i dyscyplinami naukowymi. Należy docenić dobrze dobrany księgozbiór z zakresu nauk o rodzinie, który zawiera: informacje encyklopedyczno-słownikowe, źródła, literaturę przedmiotu (filozofia, teologia, psychologia, socjologia demografia, biomedyczne uwarunkowań rozwoju człowieka, pedagogika, polityki społeczna i rodzinna oraz ekonomia). Podana w sylabusach literatura przedmiotu jest dostępna w bibliotece wydziałowej i bibliotece głównej. Godziny otwarcia bibliotek studenci uważają za odpowiednie, przystosowane do potrzeb studentów stacjonarnych i niestacjonarnych. Studenci nie wskazywali istnienia potrzeby zamawiania dodatkowej literatury.

W trosce o studentów nauk o rodzinie, a szczególnie studentów I roku pracownicy biblioteki corocznie organizują szkolenia biblioteczne dla studentów rozpoczynających studia na Wydziale. Dodatkowo podejmowane są również indywidualne szkolenia dotyczące poszukiwania informacji, posługiwania się komputerowym katalogiem biblioteki, korzystania z zewnętrznych źródeł informacji.

Obecne stadium modernizacji sposobu zarządzania i komputeryzacji Biblioteki Wydziału Studiów nad Rodziną pozwala czytelnikom na dostęp *on-line* do baz katalogowych: katalogi Biblioteki Głównej UKSW, katalog Biblioteki Wydziału (zawiera wydawnictwa zwarte, ciągłe, prace dyplomowe), katalogi bibliotek Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES oraz innych polecanych bibliotek; baz bibliograficznych: Przewodnik Bibliograficzny Biblioteki Narodowej, Bibliografia Zawartości Czasopism, Słownik języka haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej oraz internetowych zasobów sieciowych. Obecnie w bibliotece stosowany jest program MAK (Małe Katalogi), który umożliwia gromadzenie zbiorów bibliotecznych, opracowanie formalnego i rzeczowego księgozbioru, korzystanie z modułu wypożyczeń.

Dzięki współpracy z Biblioteką Główną UKSW czytelnicy Biblioteki WSR mają dostęp do elektronicznych baz danych: EBSCO (łącznie 24 bazy) i ProQuest (łącznie 32 bazy) oraz do zasobów Wirtualnej Biblioteki Nauki. Bazy objęte licencją krajową dostępne są zarówno z komputerów uczelnianych jak i domowych po zalogowaniu loginem i hasłem USOS.

Bardzo pozytywnie należy ocenić powstanie w bibliotece 25 lutego 1995 roku *Ośrodka Dokumentacji Nauk o Rodzinie*, który zbiera informacje i materiały z zakresu nauk o rodzinie (bibliografie, dane o zasobach informacyjnych w polskich i zagranicznych ośrodkach naukowych, prace naukowe, informacje i materiały o inicjatywach na rzecz rodziny z terenu całej Polski, a także tworzy komputerową bazę danych i gromadzi różnorodne materiały i dokumenty powstałe z okazji kongresów, sympozjów i seminariów naukowych poświęconych problematyce rodzinnej lub pokrewnej. Ponadto rozpoczęto prace nad *Tezaurusem nauk o rodzinie* (integralny element systemu informacyjno-wyszukiwawczego, który jest kontynuacją wcześniej opracowanych publikacji: *Słownik małżeństwa i rodziny* oraz *Bibliografia małżeństwa i rodziny za lata 1945-1989*).

Z zasobów biblioteki Wydziału Studiów nad Rodziną korzystają nauczyciele akademicki, studenci oraz osoby, które z racji pracy zawodowej poszukują materiałów dotyczących obecnej sytuacji małżeństwa i rodziny w Polsce i na świecie. Pracownicy naukowcy WSR i pracownicy biblioteki odpowiadają przygotowując również zleczone raporty i ekspertyzy z zakresu problematyki małżeńsko-rodzinnej, np. w roku akad. 2011/12 przygotowano merytoryczne opracowanie nt. polityki rodzinnej w Polsce dla Nuncjatury Apostolskiej w Polsce, a w roku akademickim 2013/2014 i 2014/2015 ekspertyzy stanowiące przygotowanie do Synodu na temat Rodziny.

Bardzo pozytywnie należy również ocenić fakt, iż pracownicy biblioteki WSR stale podnoszą swoje kwalifikacje w kraju i zagranicą (np. w Bibliotece Głównej Uniwersytetu w Bonn (Rheinische Friedrich – Wilhelms Universität Bonn) w dniach 26.08.–03.09. 2010 r. i w Bibliotece Głównej Uniwersytetu we Freiburgu (Albert – Ludwigs – Universität Freiburg) w dniach 26.09.–30.09.2011 r.).

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego⁴ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.....

Infrastruktura naukowa i dydaktyczna służąca realizacji procesu kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie” pozwala na osiągnięcie deklarowanych efektów kształcenia. Warto docenić dostępność i wyposażenie biblioteki wydziałowej w bogaty księgozbiór z zakresu nauk o rodzinie, obecność specjalistycznych baz danych, możliwość korzystania z ogólnouczelnianego systemu bibliotecznego i zasobów bibliotek wirtualnych. Należy docenić podjęte dotychczas działania na rzecz dostosowania infrastruktury dydaktycznej do potrzeb studentów z niepełnosprawnością ruchową (wykonano wewnętrzne podjazdy), jednak należy jeszcze zadbać o wykonanie stałego podjazdu dla osób z niepełnosprawnością ruchową do głównego wejścia do budynku Wydziału i windy wewnątrz gmachu.

6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Rezultaty prowadzonych badań naukowych są wykorzystywane w procesie kształcenia; na kierunkach o profilu ogólnoakademickim jednostka stwarza studentom możliwość uczestnictwa w badaniach naukowych oraz zdobycia wiedzy i umiejętności przydatnych w pracy naukowo-badawczej.

Wydział Studiów nad Rodziną UKSW jest jednostką działającą samodzielnie zaledwie kilka lat (od 2010). Jednak trzeba pamiętać, iż kontynuuje osiągnięcia i tradycję naukową Instytutu Studiów nad Rodziną. Można zaobserwować, iż z biegiem lat zaangażowanie w badania naukowe wzrasta i charakteryzuje się interdyscyplinarnością. Pracownicy naukowci podejmują badania naukowe zarówno indywidualnie jak i w ramach funkcjonujących na wydziale katedr, zgodnie z ich specyfiką naukową. Podczas ostatniej oceny parametrycznej WSR uzyskał kategorię B. Celem strategicznym jest osiągnięcie kategorii A.

W ramach Katedry Historii Teologii Małżeństwa i Rodziny prowadzone są badania naukowe dotyczące głównie teologii małżeństwa i rodziny w zakresie historii teologii małżeństwa, eklezjologii i sakramentologii, antropologii teologicznej, np. *Benedykta Hessego (1389-1456) nauka o małżeństwie. Studium teologiczno-dogmatyczne*, Warszawa 2002, ss. 397; *Problematyka ciała we współczesnej antropologii teologicznej*, w: *Stworzeni do miłości. Wokół Jana Pawła II teologii ciała*, red. A.J. Najda, Warszawa 2011, s. 29-45; *Eklezjalność rodziny chrześcijańskiej w kontekście nowej ewangelizacji*, w: *Zadania rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym. 30. Rocznica „Familiaris consortio”*, red. Z. Struzik, Warszawa 2012, s. 95-105. Istotne z perspektywy starań o utworzenie dyscypliny nauki o rodzinie są teksty naukowe opublikowane przez pracowników katedry w książce: *Nauki o rodzinie w służbie rodziny*, red. J. Stala, Kraków 2014, s. 79-96. Większość prowadzonych w katedrze badań ma znaczący wpływ na realizowany proces dydaktyczny.

Pracownicy Katedry Teologii Systematycznej Małżeństwa i Rodziny podejmują przede wszystkim badania naukowe dotyczące biblijnych i teologicznych założeń małżeństwa i rodziny oraz tradycji rodzinnych, np. *Nauka o narzeczeństwie w Starym i Nowym Testamencie*, w: Z. Struzik, *Przewodnik dla narzeczonych i małżeństw. Narzeczeństwo jako przygotowanie do małżeństwa i rodziny w nauczaniu Jana Pawła II*, Warszawa 2010, s. 189-204; *Stworzeni do miłości. Wokół Jana Pawła II teologii ciała*, red. A. Najda, Warszawa 2011; *Funkcja prorocka rodziny - katecheza w rodzinie*, w: *Rodzina jako Kościół domowy*, red. A. Tomkiewicz, W. Wiczorek, Lublin 2010, s. 293-304; Podstawowe obszary badań naukowych pracowników katedry pozostają związane z tematyką zajęć dydaktycznych prowadzonych na kierunku nauki o rodzinie i przyczyniają się do realizacji deklarowanych efektów, jednak pojawia się również wątpliwość, dlaczego w ramach dotacji na utrzymanie potencjału naukowego Wydziału finansowane są badania całkowicie niezwiązane z kierunkiem nauki o rodzinie, np. *Mowy św. Piotra w Dziejach Apostolskich jako świadectwo wiary pierwotnego Kościoła* (2010) i *Dzieje Apostolskie na tle starożytnych dzieł historiograficznych* (2013).

W ramach Katedry Teologii Pastoralnej Małżeństwa i Rodziny rozwijane są badania dotyczące kultury pedagogicznej rodziny, duszpasterstwa rodzin i wychowania domowego, m. in. *Rola Kościoła katolickiego w kształtowaniu kultury pedagogicznej rodziców w Polsce*, Białystok 2011; *Wychowanie domowe*, Białystok 2011; *Edukacja domowa jako nowa forma wychowania rodzinnego* (2013), *Mediacje rodzinne – formą pomocy rodzinie* (2014).

W następnej Katedrze Antropologii i Bioetyki głównymi kierunkami badawczymi są interdyscyplinarne ujęcie natury osoby ludzkiej w kontekście tożsamości podmiotów życia rodzinnego, m.in. *Natura osoby ludzkiej* (2012), *Rodzina, gender i nowy feminizm* (2014) oraz godność osoby w aspekcie bioetycznym, np.: *Bioetyczne aspekty przeszczepiania organów pojedynczych i ich pamięci. Przejście od pokonania bariery immunologicznej organizmu do pokonania bariery nieufności społecznej*, Warszawa 2011. W badania dotyczące nowego feminizmu włączani są również studenci, a ich osiągnięcia są cenione także poza granicami Polski, np. jedna ze studentek uzyskała stypendium doktoranckie na Uniwersytecie w Londynie. Niniejsze kierunki badań naukowych dobrze wpisują się realizację kierunkowych efektów kształcenia.

Z kolei Katedra Psychologii Małżeństwa i Rodziny podejmuje badania na temat procesów migracyjnych, sytuacji migrantów oraz determinantów decyzji migracyjnych, np. *Zatrudnienie w Polsce imigrantów/mniejszości etnicznych oraz wpływ zjawisk emigracyjnych i imigracyjnych na rynek pracy* (realizacja 08.2013–11.2014) oraz coaching, szczególnie coaching rodzinny, m.in. *Coach rodzinny – innowacyjne podejście do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym* o numerze POKL.07.02.01-14-235/11 współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, *Coaching – nowa metoda wsparcia procesów integracji społecznej i zawodowej* (realizacja 05.2012–12.2013); *Coach – Superwizor społeczny: ku profesjonalizacji innowacyjnych form wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym* (od 08.2013).

Badania naukowe dotyczące wychowania, szczególnie wychowania religijnego w rodzinie, filozofii wychowania, katechezy rodzinnej, systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem, funkcjonowania rodzin zastępczych, wsparcia rodziny w obszarze pomocy społecznej i edukacji domowej są podejmowane przez pracowników Katedry Pedagogiki Rodziny. Na szczególną uwagę zasługują prace badawcze prowadzone we współpracy z jednostkami zagranicznymi (Catholic University in Leuven; University of Ljubljana; Malta University; Charles University in Prague; Catholic University in Ružomberok; University of Limerick; Catholic University of Portugal; National Centre for Family in Brno; University of Tübingen). Rezultaty badawcze zostały przedstawione w publikacji *Religious Education/ Catechesis in the Family. A European Perspective*, Warszawa 2010. A także projekty badawcze: *Uwarunkowania efektywności asystentury – nowej formy wsparcia dysfunkcyjnych rodzin w systemie pomocy społecznej* oraz *Wykluczenie społeczne dzieci umieszczonych w systemie opieki zastępczej*. Z kolei rezultaty badań dotyczących edukacji domowej zostały przedstawione podczas trzech krajowych konferencji i przyczyniły się do wprowadzenia zajęć dydaktycznych: *Edukacja domowa, Edukacja domowa wobec zagrożeń wychowawczych*.

Badania naukowe podejmowane w Katedrze Wychowania Zdrowotnego i Odpowiedzialnego Rodzicielstwa dotyczą głównie promocji zachowań prozdrowotnych, zwłaszcza w zakresie zdrowia prokreacyjnego oraz profilaktyki, diagnostyki i leczenia zaburzeń zdrowia prokreacyjnego – naprotechnologii, m.in. 2010 rok – *Medycyna w służbie ludzkiego życia* (2010); *NaProTECHNOLOGY – współczesną metodą diagnozowania i leczenia niepłodności małżeńskiej* (2013); *Znaczenie właściwego sposobu odżywiania i trybu życia w profilaktyce zdrowia prokreacyjnego* (2014); *Profilaktyka zdrowia w rodzinie wobec chorób cywilizacyjnych* (2015 - w trakcie realizacji). Realizowane badania są związane z tematyką zajęć dydaktycznych prowadzonych na kierunku *nauki o rodzinie* a ich rezultaty są stosowane w procesie kształcenia.

Podobnie pozytywnie należy ocenić badania podejmowane w Katedrze Socjologii Małżeństwa i Rodziny, Polityki Społecznej i Demografii. Jej pracownicy skupiają się na kwestiach badawczych dotyczących pracy socjalnej, socjologii rodziny i metodologii nauk o rodzinie np. *Praktyczne formy metodycznego pomagania rodzinie w problemach społecznych*, w: *Poradnictwo rodzinne w teorii i praktyce*, red. U. Dudziak, G. Koszałka, J. Młyński, Kraków 2013; *Sozialarbeit als zielgerichtetes Handeln*, "The Person and the Challenges" 1 (2011), s. 209-219; *Rodzina wobec wybranych problemów społeczno-kulturowych*, „Teologia i Moralność” (2014) nr 1 (15), s. 7-36. Warto szczególnie docenić badania, które przyczyniają się do wypracowania metodologii nauk o rodzinie, np. *Podstawowe problemy metodologiczne nauk o rodzinie*, „Roczniki nauk o rodzinie” (2013), t. 4 (63); *Przedmiot formalny nauk o rodzinie w ujęciu interdyscyplinarnym*, „Studia nad rodziną” (2012) nr 30-31.

Mimo coraz większych osiągnięć poszczególnych katedr brakuje koordynacji i prawidłowego zarządzania i gospodarowania kapitałem ludzkim. Już sam zespół przygotowujący raport samooceny dostrzega te trudności związane ze słabym zarządzaniem potencjałem naukowym ocenianej jednostki: „Poważnym brakiem jest również niski poziom wykorzystania wiedzy oraz zarządzania potencjałem naukowym jednostki” (s. 61).

Na Wydziale Studiów nad Rodziną jest wydawane pismo naukowe „Studia nad Rodziną”. Jest to periodyk pomyślany jako forum wymiany wieloaspektowej refleksji naukowej związanej z problematyką małżeństwa i rodziny. Tego typu ujęcie jest owocem wieloletnich wysiłków Wydziału (wcześniej Instytutu Studiów nad Rodziną) zmierzających do stworzenia interdyscyplinarnego systemu badań nad rodziną. W czasopiśmie publikowane są recenzowane artykuły z zakresu nauk o rodzinie – dotyczące zarówno teoretycznych i historycznych aspektów rozwoju *nauk o rodzinie*, jak i tożsamości rodziny oraz różnych aspektów jej funkcjonowania w perspektywie filozoficznej, teologicznej, psychologicznej, pedagogicznej, socjologicznej, prawnej (prawo świeckie i prawo kanoniczne), ekonomicznej, zdrowotnej (medycyna), politycznej (nauki o polityce publicznej), historycznej i kulturowej. Zamieszczane są również recenzje specjalistycznych publikacji, sprawozdania, komunikaty dotyczące wydarzeń naukowych związanych z tematyką pisma, doniesienia o inicjatywach prorodzinnych w Polsce i na świecie. „Studia nad Rodziną” wydawane są od 1997 roku. W ocenie czasopism naukowych dokonanej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2014 r. pismo znajduje się w części B ministerialnego wykazu czasopism naukowych (6 punktów za opublikowany tekst).

ZO PKA pozytywnie ocenia międzynarodową współpracę naukową i badawczą podejmowaną głównie w ramach działalności badawczej katedry Pedagogiki Rodziny, katedry Teologii Systematycznej Małżeństwa i Rodziny, katedry Wychowania Zdrowotnego i Odpowiedzialnego Rodzicielstwa oraz katedry Psychologii Małżeństwa i Rodziny. Efekty wspólnych projektów badawczych zostały zaprezentowane w publikacjach *Religious Education / Catechesis in the Family. A European Perspective*, Warszawa 2010; *Education and Creativity*, Warszawa 2014. We współpracy z Katolickim Uniwersytetem Eichstaett-Ingolstadt pracownicy WSR realizują projekt ponadnarodowy: *Coach rodzinny - innowacyjne podejście do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym* (nr: POKL07.02.01-14-003/13). Natomiast współpraca z Pope Paul VI Institute for the Study of Human Reproduction w Omaha

przyczyniła się do wprowadzenia do programu studiów nowego przedmiotu „NaProTECHNOLOGY – translatorium”.

Finansowanie badań naukowych odbywa się poprzez wykorzystanie dotacji podmiotowej na utrzymanie potencjału badawczego wydziału. Wydział został utworzony w 2010 r. Do 2011 r. korzystał z dotacji na badania statutowe, które otrzymał w ramach Wydziału Teologicznego UKSW. W 2013 r. otrzymał dotację podmiotową w wysokości 66 840 PLN, a w 2014 roku w wysokości 61 830 PLN. W 2013 r. zrealizowano dziesięć projektów badawczych, a w 2014 r. dziewięć projektów badawczych na łączną kwotę 128.670 PLN.

W Uchwale nr 857/2009 Prezydium PKA z dnia 17 września z 2009 r. wskazano na konieczność zwiększenia aplikowania o granty naukowe. Od 2010 roku Wydział Studiów nad Rodziną podjął intensywną aplikację wniosków na badania naukowe do NCN, NCBiR i innych instytucji składając ponad dwadzieścia wniosków. W latach 2013-2015 Wydział otrzymał dofinansowanie 12 projektów badawczych na łączną kwotę 2 436 146,59 PLN, co należy uznać za duże osiągnięcie Wydziału.

Realizowany proces dydaktyczny i przyjęta koncepcja studiów mają ścisły związek z profilem badawczym pracowników, chociaż pojawiają się indywidualne przypadki braku bezpośredniego wpływu badań na podejmowany proces dydaktyczny (katedra Teologii Systematycznej Małżeństwa i Rodziny).

Studenci mają możliwość włączenia się w prowadzone badania, organizację konferencji i realizację swoich zainteresowań naukowych w kołach naukowych i grupach studenckich. Dobrym przykładem są międzynarodowe konferencje: *Wychowanie religijne w rodzinie* (19 stycznia 2012) oraz *Bioetyczne aspekty opieki około porodowej* (6 grudnia 2014). Najstarszą funkcjonującą grupą są „MiOpraktycy” – studenci podejmujący pogłębioną refleksję na temat założeń miłości małżeńskiej ze szczególnym uwzględnieniem nauczania kard. Karola Wojtyły – papieża Jana Pawła II. W latach 2007-2013 na Wydziale funkcjonowały również centra formacyjne: „Centrum Formacyjno-szkoleniowe LIDER” i „Centrum formowania kobiecości CZARNA PERŁA”, podejmujące działania sprzyjające integralnemu rozwojowi osobowości zaangażowanych studentów. Po wygaszeniu działalności powyższych dwóch centrów w roku akademickim 2013/2014 powstało „Bioetyczne Koło Studentów WSR”, którego celem jest nie tylko rozwój naukowy studentów, ale także doskonalenie umiejętności i kompetencji społecznych związanych z pracą na rzecz rodziny i współpracą z wszelkimi instytucjami podejmującymi działania prorodzinne. Dodatkowo studenci otrzymują indywidualną pomoc naukową od pracowników naukowych, a także wsparcie duszpasterskie i formacyjne. Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA wypowiedzieli się pozytywnie na temat współpracy z większością pracowników naukowo-dydaktycznych i administracyjnych Wydziału. Spora ich część stwierdziła, iż nie są oni jednak zainteresowani działalnością naukowo-badawczą. Niepokojący jest również fakt braku współautorstwa/autorstwa publikacji studentów Wydziału (przygotowywanych pod opieką nauczycieli akademickich z WSR). Należałoby zwiększyć nacisk na upowszechnianie informacji na temat oferowanych przez wydział możliwości naukowo-badawczych, przedstawić zasady aplikowania do realizowanych przy współpracy Wydziału projektów/konferencji i zachęcić do udziału w nich studentów. Studenci budżet przeznaczony na działalność kół naukowych oceniają jako wystarczający.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego⁴ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.....

Realizowane na Wydziale Studiów nad Rodziną badania naukowe mają wpływ na podejmowany proces dydaktyczny, w tym kształtowanie programu kształcenia oraz indywidualizację nauczania. ZO PKA pozytywnie ocenia podejmowane badania zespołowe, jednak zaleca prowadzenie badań bezpośrednio związanych z ocenianym kierunkiem nauki o rodzinie oraz zaniechanie złej praktyki finansowania z dotacji na podtrzymywanie potencjału naukowego Wydziału badań z teologii biblijnej. Należy docenić współpracę naukową i badawczą jednostki z instytucjami z otoczenia gospodarczego i społecznego, a także stałą współpracę międzynarodową z uznanymi jednostkami naukowymi. Jednak warto zadbać, aby współpraca zagraniczna była podejmowana przez wszystkie, a nie tylko wybrane katedry. Wydział umożliwia studentom rozwój naukowo-badawczy ale ich udział/współdział w badaniach naukowych Jednostki jest skromny.

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów;

Warunki i tryb rekrutacji na Wydziale Studiów nad Rodziną UKSW reguluje *Uchwała Nr 68/2013 Senatu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie warunków i trybu rekrutacji na studia na rok akademicki 2014/2015* oraz zmieniająca *Uchwała Nr 44/2014 Senatu UKSW z dnia 24 kwietnia 2014r.*

Informacje na temat wymagań rekrutacyjnych oraz terminów składania dokumentów są udostępniane kandydatom na stronie internetowej Uczelni. Warunkiem przyjęcia na studia w roku akademickim 2014/15 była rejestracja w systemie Internetowej Rejestracji Kandydatów, dostarczenie kompletu dokumentów i wniesienie opłaty związanej z postępowaniem rekrutacyjnym. Decyzja o przyjęciu kandydata na studia podejmowana jest przez komisję rekrutacyjną po dostarczeniu przez niego wymaganych dokumentów

Zasady rekrutacji nie dyskryminują żadnej grupy kandydatów, jednocześnie nie zapewniają możliwości selekcji kandydatów dysponujących wiedzą i umiejętnościami niezbędnymi do uzyskania zakładanych efektów kształcenia. Uczelnia nie narzuca żadnego warunku wstępnego dla kandydatów, przyjmując wszystkich chętnych na studia. Nauki o rodzinie są jednakże mało popularnym kierunkiem o specyficznym programie kształcenia, dzięki czemu rekrutują się na niego przede wszystkim silnie zdeterminowani studenci, choć zjawisko nasilonego odsiewu zdaje się wskazywać także na inne tendencje. Na II stopień przyjmowani są głównie absolwenci I stopnia kierunku „nauki o rodzinie” oraz absolwenci innych kierunków z obszaru nauk humanistycznych i nauk społecznych, którzy samodzielnie uzupełniają różnice programowe na podstawie wskazanej literatury przedmiotu.

- 2) system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen;

Działający na Uczelni system oceny osiągnięć został przez studentów uznany za poprawny, przejrzysty i zrozumiały. Studenci podczas spotkania z ZO PKA stwierdzili, iż kryteria oceniania stosowane przez nauczycieli akademickich są sprawiedliwie, a wymagania dotyczące zdobycia określonych kompetencji są znane i wystandaryzowane. Utrzymywali także, że system oceny osiągnięć jest zorientowany na proces uczenia się, jest przejrzysty zapewniając przy tym obiektywizm formułowanych ocen. Zaliczenia przeprowadzane są w różnej formie: egzaminów, testów, zaliczeń, ćwiczeń praktycznych, prezentacji itd. I sprawdzają zarówno wiedzę, umiejętności, jak i kompetencje studentów. Warunki zaliczenia semestru – poza informacjami w sylabusach – przedstawiane są przez prowadzącego na pierwszych zajęciach. Studenci są świadomi istnienia egzaminu poprawkowego i egzaminu komisyjnego, których zasady określa Regulamin Studiów. Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA korzystali z ww. możliwości i nie mają do nich zastrzeżeń. Według studentów, system oceny osiągnięć kształcenia został przez studentów oceniony dobrze, potwierdzając tym samym jego zorientowanie na proces uczenia się.

ZO PKA potwierdza, że harmonogram sesji jest podawany na stronie uczelni z odpowiednim wyprzedzeniem. Indywidualnie rozpatruje się przypadki studentów, którzy nie są w stanie przystąpić do egzaminu w wyznaczonym terminie. Obiektywizm formułowania ocen i zapis wymagań (choć nie dokońca wystandaryzowanych w ramach kierunku, o czym świadczą bardzo różnorodne zapisy kryteriów) także się potwierdzają. Pewne wątpliwości rodzą się zorientowania systemu ocen osiągnięć studentów na proces uczenia się, skoro – jak to stwierdzono przy ocenie prac etapowych – brak potwierdzenia dla informacji zwrotnej na temat popełnianych przez studenta błędów oraz wymogu poprawy pracy nisko ocenionej. Jest jednak możliwe, że jest to zjawisko sporadyczne, skoro zapisy kryteriów oceniania w wielu miejscach akcentują potrzebę rozwoju naukowego studenta, m.in. podkreślając aktywność studenta na zajęciach, stosując testy wielokrotnego wyboru, czy pracując na pytaniach otwartych.

- 3) struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów;

Uczelnia stworzyła swoim studentom, w tym studentom nauk o rodzinie, możliwości wyjazdów w ramach programów krajowej i międzynarodowej wymiany studenckiej. Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie umożliwia studentom wyjazdy na wymiany zagraniczne w ramach programu LLP Erasmus (obecnie ERASMUS +). Informacje dotyczące programu studenci mogą znaleźć na stronie Uczelni oraz poprzez kontakt Działem Kształcenia UKSW, Biurem Współpracy Międzynarodowej UKSW oraz Wydziałowym Pełnomocnikiem ds. programu Erasmus.

Realizacja programów studiów i zaliczanie odbytych za granicą zajęć, po powrocie do uczelni macierzystej (na bazie punktów ECTS) nie budzi zastrzeżeń i jest przez studentów oceniana

pozytywnie. Studenci są dobrze poinformowani o systemie ECTS, potrafią z niego właściwie skorzystać, znają możliwości jakie im daje. Działania Wydziału wspierające mobilność studentów należy ocenić dość pozytywnie, choć ich efekty są dość ograniczone. W br. akademickim z wymiany międzynarodowej skorzystała jedynie jedna osoba z Wydziału, jedna osoba z zagranicznej uczelni przebywała na stypendium na WSR. W roku akademickim 2013/2014 w wyjazdach zagranicznych wzięło udział 3 studentów z kierunku. W latach poprzednich liczba studentów korzystających z wymian była nieznacznie większa. W czasie spotkania z ZO PKA studenci jako główny powód niewielkiego zaangażowania w wymianę zagraniczną wskazali istniejące bariery językowe. Z uwagi na liczbę osób studiujących na kierunku, aktywność wymiany międzynarodowej należy uznać za niewystarczającą. Należałoby zastanowić się nad szerszą promocją stypendiów zagranicznych, przedstawieniem zalet wynikających z takiej aktywności oraz próbą zlikwidowania wśród studentów istniejących barier, np. poprzez organizowanie specjalnych kursów językowych przygotowujących do studiów w danych ośrodkach.

Wymiana krajowa studentów wizytowanego kierunku również istnieje, choć studenci jedynie w nieznacznym stopniu z niej korzystają. W semestrze letnim 2011/12 jedna studentka (z UWM) studiowała na WSR w ramach programu MOST, natomiast w roku akademickim 2013/14 jeden student nauk o rodzinie z Wydziału Studiów nad Rodziną wyjechał na studia do innego ośrodka krajowego. Nie wszyscy studenci są świadomi ww. możliwości, natomiast część studentów nie jest nimi zainteresowana z uwagi na odpowiadające im kształcenie na uczelni macierzystej. Z uwagi na słabą promocję tego typu aktywności i niedoinformowanie studentów proponuje się, aby osoby odpowiedzialne za koordynację wymian krajowych na bieżąco informowały i zachęcały studentów do skorzystania z powyższych aktywności.

WSR podkreśla prowadzenie różnych działań związanych z umiędzynarodowieniem kierunku nauki o rodzinie. W tym celu prowadzone są zajęcia w języku obcym, np. w br. akademickim przedmiot *NaProTECHNOLOGY*. Dodatkowo organizowane są w ramach WSR międzynarodowe konferencje naukowe, np. *Międzynarodowa Konferencja Naukowa zorganizowana we współpracy z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu w Trnavie - Instytucjonalne formy wsparcia rodziny*, w których udział biorą również studenci kierunku. Powyższe działania należy uznać za pozytywny przejaw zwiększania internacjonalizacji kierunku.

Studenci uważają sposób informowania o oferowanych na Uczelni wymianach międzynarodowych za odpowiedni. Informacje na temat programów, współpracy z uczelniami, zasad rekrutacji na wyjazdy uważają za w pełni wystarczające. Trudno jednak powiedzieć, że współpraca międzynarodowa wpływa na osiąganie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, bowiem studenci zaledwie śladowo w niej uczestniczą.

- 4) system pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

Na Wydziale Studiów nad Rodziną sprawnie funkcjonuje system pomocy naukowej i dydaktycznej dla studentów poszczególnych lat studiów. System ten umożliwia studentom m.in. wybór tzw. zajęć fakultatywnych. Obieralności przedmiotów jest, zdaniem studentów,

w pełni wystarczająca (2-4 przedmioty rocznie). Możliwości wyboru przedmiotów fakultatywnych dają studentom szansę indywidualnego rozwoju, co potwierdzają studenci kierunku.

Językami prowadzonymi na WSR w ramach lektoratu są: j. angielski, niemiecki, hiszpański, rosyjski. Naukę języka obcego studenci oceniają bardzo dobrze: poziom nauki uważają za odpowiednio dobrany do ich potrzeb, a prowadzący lektoraty są w pełni przygotowani do prowadzenia zajęć.

Godziny otwarcia dziekanatu, dostępność Władz Wydziału oraz nauczycieli akademickich studenci określają jako w pełni dostosowane do ich potrzeb. Co więcej, studenci podkreślają wsparcie, życzliwość i poświęcenie pracowników dziekanatu, zwłaszcza w sytuacji pojawienia się jakichkolwiek problemów studenckich. Także godziny konsultacji i dyżurów prowadzących zajęcia są studentom znane, a przez nauczycieli akademickich przestrzegane. Podobnie wysoką ocenę w zakresie współpracy wystawili pracownikom Biblioteki Wydziałowej.

Studenci kierunku „nauki o rodzinie” ocenili pozytywnie proces dyplomowania. Wybór promotora oraz temat pracy uzależniony jest od zainteresowań studenta i zgody nauczyciela naukowego kierującego pisaniem pracy. SeminaRIA dyplomowe prowadzone przez promotorów prac studenci uważają za przydatne, wspomagające w prowadzeniu badań i pisaniu pracy.

Regulamin studiów Uczelni umożliwia studentom wyróżniającym indywidualizację studiów. Obecni na spotkaniu studenci korzystali z niego i oceniają go dobrze.

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie posiada platformę internetową służącą do obsługi procesu dydaktycznego (USOS). System umożliwia studentom dostęp do wszelkich informacji nt. organizacji kształcenia, w tym do planów i programów studiów, uzyskanych ocen, dyżurów nauczycieli akademickich itp. Studenci powyższy system oceniają jako sprawny i użyteczny. Zdaniem studentów, informacje zawarte w opisach programów studiów są przejrzyste i zrozumiałe. W sylabusach znajdują się m.in.: zasady zaliczania przedmiotów, materiały dydaktyczne wymagane w ramach nauki poszczególnych przedmiotów, zasady zaliczenia, cele kształcenia itp. Wskazywane w kartach przedmiotów materiały dydaktyczne studenci uważają za przydatne, wspomagające osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA posiadali wiedzę o istnieniu Biura Karier i jego inicjatywach (kursy dokształcające, oferty staży itp.). Część studentów informowała o uczestnictwie w realizowanych przez Biuro projektach. Podkreślali również, że uczelnia za pośrednictwem Biura Karier organizuje szkolenia ułatwiające studentom start na rynku pracy.

Na Wydziale funkcjonują koła naukowe angażujące i wspierające rozwój studentów poprzez organizację powiązanych z kierunkiem kształcenia konferencji, warsztatów, dyskusji itp. Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA powyższą aktywność uznają za pogłębiającą ich wiedzę oraz umiejętności. Z uwagi na brak publikacji, w których znalazłyby się także teksty naukowe studentów, ZO PKA sugeruje, aby działalność naukowo-badawcza kół oraz

promocja możliwości takiej formy zaangażowania studentów była intensywniej nagłaśniana i odpowiednio doceniana przy ewaluacji postępów naukowych studenta.

Mechanizmem mobilizującym studentów do osiągnięcia lepszych efektów kształcenia są stypendia przyznawane wyróżniającym się studentom, tzn. stypendium Rektora dla najlepszych studentów. Kwoty stypendium przyznawanego przez Rektora dla najlepszych studentów są, zdaniem samych studentów, odpowiednio wysokie w stosunku do wkładu pracy włożonej w osiągnięcie wysokich wyników. Regulamin przyznawania pomocy materialnej posiada jasno określone zasady punktowania konkretnych osiągnięć sportowych, artystycznych i naukowych studentów. Osoby posiadające publikacje, artykuły, wystąpienia, osiągnięcia sportowe lub artystyczne mają wiedzę, jak ich praca czy aktywność zostanie oceniona. Powyższe zasady potwierdzają motywacyjny charakter stypendiów. Regulamin FPM obejmuje wszystkie świadczenia pomocy materialnej wymagane w Ustawie (*art. 173 ust. 1*) i jest oceniony pozytywnie. Poza stypendiami, władze WSR nie potrafiły wskazać innego typu wyróżnień mobilizujących studentów do rozwoju w zakresie naukowym, badawczym czy artystycznym. Sugeruje się zaoferowanie studentom możliwości uzyskania dodatkowych wyróżnień, nagród, świadczeń motywujących do zdobywania dodatkowych osiągnięć naukowych, np. będących w gestii Dziekana.

Dodatkowo narzędziem mobilizującym studentów do rozwijania swojego potencjału naukowego i praktycznego są obowiązkowe praktyki zawodowe (na I stopniu wizytowanego kierunku), które, jak twierdzą zainteresowani, uzmysławiają im posiadane braki wiedzy, umiejętności czy kompetencji.

Przedłożony podczas wizytacji wzorzec umowy uczelnia – student w sprawie odpłatności za studia jest sformułowany w sposób przejrzysty i zrozumiały, i nie budzi zastrzeżeń.

Zaplecze socjalne w budynków Wydziału w postaci: bufetu i automatów z jedzeniem jest oceniane przez studentów jako wystarczające.

Władze WSR deklarują, iż wyeliminowaniem występujących zjawisk patologicznych zajmują się Dziekani. W przypadku wystąpienia sytuacji konfliktowych na kierunku studenci najczęściej próbują je rozwiązać osobiście (zawracają się bezpośrednio do osób odpowiedzialnych za problem, np. prowadzących zajęcia) i – jak twierdzą – w większości przypadków osiągają oczekiwane rezultaty. Zaistnienie sytuacji niemożliwej do rozwiązania indywidualnie obliguje studenta do zwrócenia się o pomoc do Dziekana lub Prodziekana ds. studenckich. W skrajnych przypadkach problemy wynikające z winy studenta kierowane są do komisji dyscyplinarnej. Z dokonanej analizy wynika, że dotychczas stosowana ścieżka postępowania nie została sformalizowana, a w odczuciu studentów (poza indywidualnym rozwiązywaniem problemów) nie jest ona efektywna z uwagi na brak anonimowości i obawy przed wystąpieniem negatywnych konsekwencji (np. ze strony nauczyciela akademickiego). Studenci byłiby zadowoleni z możliwości przedstawiania uwag w sposób bardziej anonimowy, np. poprzez wrzucanie informacji pisemnych na temat zaistniałych problemów do oznakowanych skrzynek usytuowanych w odpowiednich miejscach na Wydziale. Dodatkowym problemem jest brak poczucia wśród studentów wpływu na dokonywane zmiany w opisywanym zakresie (sytuacje konfliktowe), czego efektem jest niepodejmowanie przez nich żadnych działań. Wydział powinien podjąć kroki w celu stworzenia

bezpieczniejszej i bardziej anonimowej formy rozwiązywania występujących konfliktów oraz zwiększenia świadomości studentów na temat ich wpływu na jakość kształcenia.

Należy podkreślić, iż Wydział, starając się wyjść naprzeciw oczekiwaniom studentów, konsultuje projekt *Zarządzenia Rektora w sprawie zapobiegania zjawiskom patologicznym*, co należy uznać za pozytywny przejaw działań prostudenckich. Powyższy dokument nie eliminuje jednak podkreślanych przez studentów obaw o brak anonimowości w zgłaszaniu uwag i zastrzeżeń. W przedstawionym projekcie „*Pracownik lub student (...) ma prawo zgłosić ustnie lub pisemnie do dziekana lub prodziekana, w formie notatki, raportu z systemu antyplagiatowego lub skargi (...) pracownik lub student powinien własnoręcznie podpisać skargę lub notatkę i opatrzyć ją datą (...)*”. Zapisy w powyższym dokumencie budzą wśród studentów wątpliwości odnośnie do bezpieczeństwa przekazywanych przez nich informacji i możliwych negatywnych konsekwencji dla informatora, jeśli nie podkreśla się anonimowości przy zgłaszaniu problemów, a wręcz wymaga się podania swoich pełnych danych – ten problem zdaje się być w omawianym przypadku kluczowy. Sugeruje się, aby Uczelnia zawarła w tworzonej projekcie możliwość przekazywania informacji o problemie w bezosobowej formie lub umożliwiła studentom wypowiedzianie się na temat bieżących problemów w inny sposób, np. przez wspomniane wyżej „skrzynki problemów” czy stworzenie specjalnego adres mailowego dla skarg i wniosków itp.

Studenci oraz Władze Wydziału potrafiły wskazać sytuacje konfliktowe (np. z nauczycielami akademickimi prowadzącymi zajęcia) mające miejsce na prowadzonym kierunku w ostatnich kilku latach. Występujące problemy są, zdaniem studentów, rozwiązywane jedynie częściowo z uwagi na informowanie o nich jedynie fragmentaryczne z obawy o własne bezpieczeństwo. Studenci zauważają powyższe problemy (anonimowość oraz niewystarczającą skuteczność rozpatrywania skarg) w obecnie istniejącym procesie postępowania i zależy im na jego usprawnieniu.

Obecni na spotkaniu ZO PKA studenci znają funkcję opiekuna roku, który zostaje przypisany grupom rozpoczynającym studia (w celu wdrożenia ich w zasady działania Uczelni, udzielenia pomocy, rozwiązania problemów itp.). Studenci rzadko korzystają z jego pomocy, w większości nie odczuwając takiej potrzeby. W przypadku wystąpienia wątpliwości, zapytań dotyczących studiowania kontaktują się przede wszystkim z dziekanatem wydziału, a dopiero później z opiekunem roku.

Studenci podczas spotkania z ZO PKA jako mocne strony procesu kształcenia w Uczelni wskazali: wykwalifikowaną kadrę dydaktyczną oraz dobry kontakt z prowadzącymi, którzy traktują ich partnersko, zdalny dostęp do informacji niezbędnych w procesie kształcenia oraz wyróżniająco działający dziekanat Wydziału. Do słabych stron Uczelni studenci zaliczyli: zajęcia prowadzone przez niektórych prowadzących oraz poczucie braku anonimowości, m.in. w wypełnianych ankietach elektronicznych, i niewielkiego wpływu na wprowadzanie modyfikacji i zmian w procesie kształcenia.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego⁴ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Zasady rekrutacji studentów są przejrzyste, oficjalnie publikowane i niedyskryminujące żadnej z grup. Poziom kompetencji studentów jest wystarczający do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

2) System oceny osiągnięć jest generalnie zorientowany na proces uczenia się, zawiera wystandaryzowane wymagania oraz zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen. Nakład pracy studentów nie budzi zastrzeżeń i jest zgodny z ogólnie przyjętymi standardami.

3) Struktura studiów oraz procedury wspierające programy mobilnościowe zostały stworzone na Wydziale poprawnie i działają bez zarzutu. Jednakże międzynarodowa oraz krajowa mobilność studentów funkcjonuje niezbyt dynamicznie na kierunku „nauki o rodzinie”. Wydział mógłby podjąć aktywniejsze działania na rzecz uświadomienia studentom możliwości wymiany krajowej i międzynarodowej.

4) System opieki naukowej, materialnej i dydaktycznej sprzyja rozwojowi studentów, a także zachęca ich do działań na rzecz samorozwoju. Poprawnie działa system indywidualizacji procesu kształcenia na kierunku. Uczelnia zapewnia studentom właściwe warunki studiowania. Godziny konsultacji i dyżurów prowadzących są studentom znane, a ogólna dostępność nauczycieli jest oceniona pozytywnie. Ścieżka postępowania w przypadku wystąpienia sytuacji konfliktowych/patologicznych wymaga pewnej optymalizacji.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

- 1) Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów,

Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia (WSZJK) został utworzony w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego na podstawie Zarządzenia Nr 47/2010 Rektora Uczelni z dnia 15 września 2010 r. (zmieniony następnie Zarządzeniem Nr 19/2011 Rektora z dnia 13 kwietnia 2011 r.). Aktualny WSZJK obowiązuje na podstawie Zarządzenia Nr 84/2012 Rektora UKSW z dnia 20 grudnia 2012 r.

System obejmuje wszystkich członków społeczności akademickiej UKSW. Jego celem jest systematyczne podnoszenie jakości kształcenia, w szczególności przez: analizę zasad rekrutacji na studia; monitorowanie, ocenę i doskonalenie programów oraz efektów kształcenia, jak również analizę planów studiów; doskonalenie organizacji procesu dydaktycznego; monitorowanie stosowanych kryteriów, przepisów i procedur oceniania studentów; dbałość o wysoką jakość kadry dydaktycznej; działania uczelni w zakresie zapobiegania plagiatom i ich wykrywania; ocenę systemu nagradzania nauczycieli akademickich, doktorantów i pracowników administracyjnych związanych z procesem dydaktycznym; przegląd systemu zarządzania jakością, obejmującego procesy, które mają

wpływ na doskonalenie systemu. Nadzór nad WSZJK na szczeblu Uniwersytetu sprawuje prorektor właściwy ds. kształcenia. W celu oceny i weryfikacji jakości kształcenia na poziomie uczelnianym powołuje się Uczelnianą Komisję ds. Jakości Kształcenia (UKJK), w skład której wchodzi nauczyciele akademicy oraz reprezentanci studentów i doktorantów, a także pracownik Centrum Systemów Informatycznych. Uczelniana Komisja ds. Jakości Kształcenia powołuje Rektor na okres kadencji po zasięgnięciu opinii Senatu. Przewodniczącą UKJK powołuje Rektor, po zasięgnięciu opinii Senatu, spośród nauczycieli akademickich posiadających co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego. Do zadań UKJK należy: opiniowanie strategii zapewnienia jakości kształcenia na UKSW; analiza raportów opracowanych przez Ośrodek Badań Jakości Kształcenia i Ewaluacji na podstawie przeprowadzanych wśród studentów i nauczycieli akademickich wyników badań, oceniających elementy organizacji procesu dydaktycznego, służących zapewnieniu odpowiednich warunków kształcenia i warunków materialnych studentów; ustalanie kryteriów oceny zajęć, dokonywanej anonimowo przez studentów i doktorantów UKSW oraz opiniowanie wzoru ankiety tej oceny opracowanej przez Ośrodek Badań Jakości Kształcenia i Ewaluacji; opiniowanie wzoru ankiety skierowanej do absolwentów UKSW, opracowanej przez Biuro Karier w ramach procesu monitorowania losów zawodowych absolwentów; analiza raportów opracowanych przez Biuro Karier na podstawie badań przeprowadzanych wśród absolwentów w celu uzyskania opinii o ich losach zawodowych, w oparciu o wiedzę dotyczącą kapitału społeczno-kulturowego i kluczowych kompetencji; opiniowanie wzoru raportu samooceny dla jednostek organizacyjnych UKSW; analiza raportów samooceny dokonywanych przez poszczególne jednostki organizacyjne UKSW; przeprowadzenie analizy SWOT w zakresie jakości kształcenia w UKSW, i przedstawienie jej Senatowi do końca lutego każdego roku wraz z opracowaniem szczegółowych zaleceń poprawy jej słabych punktów; sprawdzanie, czy zalecenia, o których mowa powyżej zostały zrealizowane, oraz przedstawianie wyników kontroli prorektorowi właściwemu ds. kształcenia. W celu zapewnienia jakości kształcenia na poziomie uczelnianym powołano Ośrodek Badań Jakości Kształcenia i Ewaluacji (OBJ). Do zadań OBJ należy m. in.: przygotowywanie procedur metodologicznych badań ankietowych w UKSW; opracowanie wzoru formularza oceny zajęć dydaktycznych przez studentów i doktorantów; opracowanie wzoru raportu samooceny jednostek wraz z opracowaniem wyników samooceny; opracowanie wzoru formularza oceny elementów procesu dydaktycznego przez studentów i nauczycieli akademickich.

Zarządzeniem nr 1/2013 Dziekana Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW z dnia 25 stycznia 2013 r. został ustanowiony Wydziałowy System Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia. Wdrożenie WSZiDJK umożliwia systematyczne podnoszenie na Wydziale Studiów nad Rodziną jakości kształcenia. Do podstawowych celów w tym obszarze należy: monitorowanie standardów akademickich wynikających z ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, stosownych rozporządzeń MNiSW oraz wewnętrznych aktów prawa UKSW; ocena i doskonalenie programów oraz efektów kształcenia, jak również analiza planów studiów; doskonalenie organizacji procesu dydaktycznego, w tym weryfikacja jakości i warunków prowadzenia zajęć dydaktycznych; analiza stosowanych kryteriów, przepisów i procedur oceniania studentów; zbieranie opinii absolwentów o przebiegu odbytych studiów, poziomie zadowolenia ze studiów, wynikach kształcenia, przebiegu kariery zawodowej; działania w zakresie zapobiegania zjawiskom patologicznym, w tym plagiatom i ich wykrywania; działania mające na celu współpracę z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego, w szczególności w zakresie weryfikacji zakładanych efektów kształcenia,

programów studiów, realizacji wspólnych projektów naukowo-badawczych, identyfikowania potrzeb lokalnego rynku pracy. Nadzór nad systemem na szczeblu jednostek organizacyjnych prowadzących kształcenie sprawują kierownicy tych jednostek. W celu oceny i weryfikacji jakości kształcenia na poziomie podstawowych jednostek organizacyjnych powołuje się wydziałowe komisje ds. jakości kształcenia (WKJK). Komisja ta powoływana jest przez dziekana na okres kadencji po zasięgnięciu opinii rady wydziału. Na przewodniczącego może być wybrany nauczyciel akademicki co najmniej ze stopniem doktora habilitowanego. Do zadań wydziałowej komisji ds. jakości kształcenia należy: ocenianie organizacji procesu dydaktycznego pod względem zgodności programu studiów z opisem zakładanych efektów kształcenia oraz metodami dydaktycznymi, z uwzględnieniem opisu zakładanych efektów kształcenia wynikający z Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego w obszarach kształcenia dla danego kierunku studiów. Proces ten dokonuje się w szczególności przez: analizę zgodności zakładanych efektów kształcenia opisanych w programach studiów (przypisanych poszczególnym przedmiotom/modułom) na danym kierunku studiów z kierunkowymi efektami kształcenia zatwierdzonymi przez Senat – tworzenie matryc efektów kształcenia; ocenianie metod dydaktycznych pozwalających na zdobycie określonych umiejętności, wiedzy i kompetencji społecznych oraz sposobów weryfikacji zakładanych efektów kształcenia; kontrolowanie sposobu organizacji praktyk (w tym określenia ich celu, wymiaru, zapewnienia przez stosowne umowy miejsca ich odbywania, programu i terminu realizacji, systemu nadzorowania oraz zaliczania, a także zharmonizowania z procesem kształcenia); analiza dostosowania kwalifikacji absolwenta do potrzeb rynku pracy; regularne kontrolowanie prawidłowego przyporządkowania liczby punktów Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji (ECTS) różnym elementom dydaktycznym danego roku studiów; monitorowanie stosowanych kryteriów, przepisów i procedur oceny studentów i doktorantów; ocenianie elementów organizacji procesu dydaktycznego służących zapewnieniu odpowiednich warunków kształcenia i warunków materialnych studenta; monitoring badań naukowych prowadzonych w dziedzinie lub dyscyplinie związanej z danym kierunkiem studiów pod względem zgodności tematyki prowadzonych badań z wykładanymi przedmiotami; sporządzanie wydziałowego raportu samooceny za poprzedni rok akademicki według wzoru opracowanego przez OBJ po uwzględnieniu specyfiki dyscypliny (kierunku) i przedstawianie go dziekanowi. Raport samooceny zawiera też analizę zgodności kierunku i profilu studiów z misją uczelni i strategią wydziałową. Dziekan jest zobowiązany do przedstawienia radzie wydziału raportu samooceny wraz ze stanowiskiem zespołów nauczycieli akademickich, zaliczanych do minimum kadrowego prowadzonych w jednostce kierunków studiów w sprawie oceny efektów realizowanego procesu kształcenia. Zatwierdzony przez radę wydziału raport dziekan przekazuje UKJK. W celu zapewniania jakości kształcenia na poziomie podstawowych jednostek organizacyjnych powołuje się wydziałowe komisje dydaktyczne (WKD). WKD powoływane są przez dziekana na okres kadencji po zasięgnięciu opinii rady wydziału. Na przewodniczącego może być wybrany nauczyciel akademicki co najmniej ze stopniem doktora. Do zadań wydziałowych komisji dydaktycznych należy: wdrażanie w jednostce procedur służących zapewnieniu i doskonaleniu jakości kształcenia opracowanych przez UKJK; opracowanie dla rady wydziału projektu procedury hospitacji zajęć dydaktycznych; wspieranie rad wydziałów w doskonaleniu programów kształcenia i opracowywaniu nowych programów zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego oraz wytycznymi określonymi przez Senat w drodze uchwały; przygotowanie oferty współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym oraz zapewnianie udziału interesariuszy

zewnętrznych w kształtowaniu koncepcji kształcenia; wskazywanie nauczycielom akademickim metod doskonalenia procesu kształcenia, a w szczególności metod dotyczących organizacji i warunków prowadzenia zajęć dydaktycznych oraz sposobów weryfikacji efektów kształcenia osiągniętych przez studentów; opracowanie metod poprawy mobilności studentów, doktorantów i pracowników naukowo-dydaktycznych; publikowanie planów działań mających na celu doskonalenie jakości kształcenia i publikowanie raportu z ich realizacji na ogólnodostępnej stronie internetowej Działu Kształcenia w zakładce Jakość Kształcenia; monitorowanie prawidłowego sposobu przeprowadzania na Wydziale ankiety studenckiej i doktoranckiej. Wykonując swoje zadania, WKD współpracują z WKJK, z interesariuszami zewnętrznymi oraz Samorządem Studentów i Samorządem Doktorantów. W celu oceny jakości kształcenia na poziomie jednostek ogólnouczelnianych powołuje się zespoły ds. jakości kształcenia (ZJK). Zespół jest powoływany przez kierownika ogólnouczelnianej jednostki organizacyjnej wykonującej zadania dydaktyczne po zasięgnięciu opinii rady jednostki (jeśli taka istnieje). Do zadań tego zespołu należy: określenie procedur hospitacji zajęć dydaktycznych w jednostce; monitorowanie stosowanych kryteriów, przepisów i procedur oceny studentów i doktorantów; ocenianie elementów organizacji procesu dydaktycznego służących zapewnieniu odpowiednich warunków kształcenia w jednostce; sporządzenie raportu samooceny za poprzedni rok akademicki według wzoru określonego przez UKJK i przedstawienie go kierownikowi wraz z planem poprawy jakości kształcenia w jednostce. Dziekan Wydziału Studiów nad Rodziną: sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem WSZJK; na początku kadencji powołuje, po zasięgnięciu opinii Rady Wydziału, Wydziałową Komisję Dydaktyczną oraz Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia; w określonym terminie przedstawia Radzie Wydziału raport samooceny przygotowany przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia, a następnie przekazuje go Uczelnianej Komisji Jakości Kształcenia wraz ze stanowiskiem Rady WSR; monitoruje stosowanie przepisów i procedur oceniania studentów oraz wymagań stawianych egzaminom i pracom dyplomowym; ustala procedurę dyplomowania; organizuje ocenę zajęć przez studentów po zakończeniu cyklu kształcenia danego przedmiotu oraz korzysta z opracowania wyników przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia; organizuje hospitacje zajęć dydaktycznych; dokonuje analizy wniosków z monitoringu losów absolwentów (na podstawie raportu Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia). Rada Wydziału Studiów nad Rodziną: zatwierdza projekt uchwały w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunków prowadzonych na Wydziale; po zasięgnięciu opinii Wydziałowej Komisji Dydaktycznej, uchwała programy studiów i zatwierdza propozycje zmian; określa w drodze uchwały wymiar, termin i program praktyk studenckich; zatwierdza procedurę hospitacji zajęć dydaktycznych; ustala zasady sprawdzania prac w systemie antyplagiatowym; wyraża stanowisko w sprawie oceny efektów kształcenia (wszyscy nauczyciele akademicy zaliczani do minimum kadrowego); opiniuje wydziałowy raport samooceny przygotowany przez Wydziałową Komisję ds. jakości kształcenia. Harmonogram funkcjonowania WSZiDJK obejmuje następujące działania podejmowane w cyklu roku akademickiego: sporządzenie przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia raportu samooceny Wydziału i przedstawienie go Dziekanowi – do końca października; przedstawienie przez Dziekana raportu samooceny za ubiegły rok akademicki na posiedzeniu Rady WSR w celu wyrażenia stanowiska – listopad; zajęcie przez Radę Wydziału Studiów nad Rodziną stanowiska w sprawie oceny efektów realizowanego procesu kształcenia przedstawionej w raporcie samooceny – do końca listopada; przekazanie przez Dziekana raportu samooceny wraz ze stanowiskiem Rady Wydziału Studiów nad Rodziną do

Uczelnianej Komisji Jakości Kształcenia – do końca listopada; analiza przez Wydziałową Komisję Dydaktyczną programów studiów z uwzględnieniem wytycznych Senatu UKSW oraz zgłoszenie propozycji ich udoskonalenia i przedstawienie ich Radzie Wydziału Studiów nad Rodziną – do końca maja; zatwierdzenie przez Radę Wydziału Studiów nad Rodziną propozycji zmian w programach studiów zgłoszonych przez Wydziałową Komisję Dydaktyczną – do końca maja; wprowadzenie zatwierdzonych zmian do planów studiów – do końca lipca; pozostałe zadania Wydziałowa Komisja Dydaktyczna i Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia realizują w terminach określonych w harmonogramach prac tych Komisji w danym roku akademickim. W ramach funkcjonowania WSZiDJK w cyklu roku akademickiego wykonywane są następujące działania: hospitacje zajęć dydaktycznych zgodnie z przyjętymi procedurami (do końca maja); wyniki hospitacji uwzględnia się w raporcie samooceny Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia; analiza wniosków z monitoringu absolwentów i uwzględnienie ich w przygotowaniu propozycji zmian programu kształcenia przez Wydziałową Komisję Dydaktyczną oraz w raporcie samooceny Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia; uwzględnienie informacji dotyczących oceny organizacji zajęć przez studentów (ankiety w USOS) w raporcie samooceny Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Kierownik ogólnouczelnianej jednostki przekazuje raport samooceny wraz ze swoim stanowiskiem UKJK. Za wdrażanie w jednostce procedur służących zapewnieniu i doskonaleniu jakości kształcenia opracowanych przez UKJK odpowiada kierownik tej jednostki.

W celu zapewnienia wysokiej jakości kształcenia, a szczególnie w zakresie podnoszenia jakości kadry naukowej, przeprowadza się okresowe oceny pracowników (załącznik nr 1 do zarządzenia nr 28/2013 rektora UKSW z dnia 17 maja 2013 r.; załącznik nr 1 do zarządzenia nr 90/2014 rektora UKSW z dnia 9 grudnia 2014 r.). Ocena okresowa pracownika naukowo-dydaktycznego i pracownika dydaktycznego na WSR obejmuje następujące obszary: kształcenie oraz wychowanie studentów i doktorantów; przeprowadzenie badań naukowych oraz rozwijanie twórczości naukowej; kształcenie kadry naukowej; udział w pracach organizacyjnych uczelni. Pracownicy naukowo-dydaktyczni i pracownicy dydaktyczni są zobowiązani do przedstawienia wszystkich kategorii obowiązków pracowniczych i podania szczegółowych informacji o wykonaniu obowiązków. Przedstawione przez nich dane są opiniowane przez kierownika katedry a w przypadku kierowników katedry przez dziekana WSR. Następnie są przedstawiane wydziałowej komisji, która po zebraniu wszystkich danych i dokonaniu ich oceny przesyła je uczelnianej komisji. W celu sprawnego przygotowania oceny okresowej pracownika naukowo-dydaktycznego i pracownika dydaktycznego opracowano arkusz oceny okresowej, w którym każda kategoria jest oceniana samodzielnie przez pracownika zgodnie z przygotowanym systemem punktacji, a następnie potwierdzana lub korygowana przez komisję wydziałową. Dzięki jasno określonym kategoriom i kryteriom oceny okresowej pracownika niniejsze narzędzie powinno być pomocne do zebrania danych dotyczących nauczycieli akademickich, oceny ich pracy i budowania systemu motywowania pracowników i podnoszenia jakości kształcenia. Jednak na podstawie wypowiedzi pracowników i władz wydziału, wydaje się, iż istnieje dysonans dotyczący polityki kadrowej między założeniami systemu a jego wdrożeniem. Bowiem szczególnie wyróżniający się nauczyciele akademicy nie są dostrzegani przez władze wydziału, promowani, nagradzani oraz wspierani. Podobnie słabi nauczyciele są w małym stopniu motywowani do zwiększenia zaangażowania się. Wydaje się, iż obecny system oceny okresowej „spłaszcza” ocenę nauczycieli akademickich, wystarczy uzyskanie wymaganej liczby punktów bez stałego

podnoszeniu kwalifikacji i zwiększania dorobku naukowego. Obecny WSZJK nie wychwytił słabości w zakresie motywowania pracowników oraz braku celowej i długofalowej polityki kadrowej sprzyjającej rozwojowi nauk o rodzinie i staraniom o uzyskanie praw do doktoryzowania. Po restrukturyzacji WSR zatrudniono 3 nowych pracowników, ale żaden z nich nie spełnił wymagań merytorycznych nie mógł zostać zaliczony do minimum kadrowego – mimo, że do konkursu zgłaszali się inni kandydaci. Zatem duże wątpliwości budzi polityka kadrowa władz wydziału.

Na wydziale prowadzone są regularne hospitacje zajęć dydaktycznych. Zgodnie z przyjętą procedurą kierownicy katedr dokonują hospitacji swoich pracowników a dziekan dokonuje hospitacji kierowników katedr. ZO PKA przedstawiono arkusze hospitacyjne, które potwierdzają rzetelne wypełnianie niniejszych obowiązków. Większość pracowników WSR została bardzo pozytywnie oceniona w trakcie hospitacji, co zostało w większości potwierdzone przez ZO PKA, jednak pojawiły się wątpliwości co do umiejętności dydaktycznych kilku pracowników WSR. Podczas spotkania z ZO PKA nauczyciele akademicy stwierdzili, iż kierownik i pracownicy katedry pedagogiki rodziny w dużym stopniu pomagali pozostałym nauczycielom w prawidłowym przygotowaniu kart przedmiotów, opracowaniu kryteriów oceny, doborze metod dydaktycznych i metod ewaluacji.

Decyzją Nr 21/2013 z dnia 3 czerwca 2013 r. Rektor Uczelni wprowadził ogólnouczelniany wzór ankiety oceny zajęć dydaktycznych, który skierowany jest do studentów, doktorantów oraz słuchaczy studiów podyplomowych UKSW. Ankieta oceny zajęć dydaktycznych przeprowadzana jest anonimowo i przeprowadzana on-line za pośrednictwem systemu USOS-web. Wydziały i jednostki organizacyjne prowadzące działalność dydaktyczną są zobowiązane do przeprowadzenia corocznie ankiet po zakończeniu cyklu zajęć. Za przeprowadzenie ankiety odpowiedzialny jest właściwy dziekan, a w ogólnouczelnianych jednostkach organizacyjnych prowadzących działalność dydaktyczną - kierownik. Pytania ankietowe opracowywane są przez Ośrodek Badań Jakości Kształcenia i Ewaluacji po zasięgnięciu opinii Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia. . Kwestionariusz ankiety zawiera 24 pytań dotyczących m. in. samooceny studenta, zgodności programu zajęć z sylabusem, punktualności, komunikatywności itp.. Niestety w ankiecie brak pytań dotyczących weryfikacji efektów kształcenia oraz pytań otwartych umożliwiających swobodne wypowiedzenie się na tematy nieujęte w kwestionariuszu.

Wyniki ankiet są opracowywane w postaci raportów przez wydziałowe komisje ds. jakości kształcenia lub zespoły ds. jakości kształcenia. Wyniki ankiet są uwzględniane przy okresowej ocenie nauczyciela akademickiego i w doskonaleniu wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia.

Zarządzeniem Nr 18/2013 z dnia 18 kwietnia 2013 r. Rektor wprowadził procedurę monitorowania karier zawodowych absolwentów UKSW. Procedura ta została następnie zmieniona Zarządzeniem Nr 8/2015 Rektora z dnia 13 lutego 2015 r. Celem monitoringu karier zawodowych absolwentów UKSW jest: uzyskanie informacji na temat aktualnej sytuacji zawodowej absolwentów na rynku pracy, w tym zgodności zatrudnienia z profilem i poziomem wykształcenia; uzyskanie opinii absolwentów na temat przydatności wiedzy, umiejętności i kompetencji zdobytych w czasie studiów w kontekście potrzeb rynku pracy; uzyskanie informacji na temat dalszych planów edukacyjnych i zawodowych absolwentów;

dostosowanie kierunków studiów i programów kształcenia do potrzeb rynku pracy. Monitoring obejmuje badanie absolwentów UKSW przeprowadzone za pomocą standaryzowanego wywiadu kwestionariuszowego realizowanego dwukrotnym pomiarem i odbywające się po upływie minimum 6 (nie więcej jednak niż 12) miesięcy oraz 5 lat od ukończenia studiów. Badanie ma charakter anonimowy, a wszelkie uzyskane informacje analizowane są jako zbiorcze dane statystyczne. Badani są absolwenci wszystkich kierunków, studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich, począwszy od absolwentów rocznika 2011/2012. Absolwenci poprzednich roczników mogą zgłosić chęć udziału w badaniu poprzez dostarczenie do Biura Karier wypełnionego „Oświadczenia dotyczącego przetwarzania danych osobowych Absolwenta UKSW”. Jednostką odpowiedzialną za monitoring karier zawodowych absolwentów UKSW jest Biuro Karier UKSW. Do zadań Biura należy: opracowanie ujednoliconej elektronicznej wersji formularza zgody/braku zgody na udział w badaniu dotyczącym karier zawodowych absolwentów; przyjmowanie i przekazywanie do dziekanatu formularza zgody/braku zgody na udział w badaniu, dołączanego do teczki studenta; nadzorowanie prac nad strukturą Bazy Absolwentów, tworzonej na podstawie wygenerowania przez studenta formularza zgody udziału w badaniu w systemie USOSweb we współpracy z Centrum Systemów Informatycznych UKSW; przygotowanie projektu ankiety, poddanie go wewnątrzuczelnianym konsultacjom oraz przekazanie do akceptacji Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia; implementacja ankiety do aplikacji informatycznej LimeSurvey, za pośrednictwem której prowadzone jest badanie CAWI; rozsyłanie zaproszeń do udziału w badaniu do absolwentów pocztą elektroniczną wraz z unikalnym linkiem do wypełnienia ankiety on-line; nadzorowanie procesu ankietowania; przeprowadzanie telefonicznego wywiadu z absolwentami, którzy nie wypełnili ankiety we wskazanym terminie; gromadzenie danych statystycznych; opracowanie wersji końcowych raportów z badań wraz z formułowaniem wniosków z badań we współpracy z socjologami; publikowanie i przekazywanie raportów z badań Władzom Uczelni, Dziekanom, Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia, Wydziałowym Komisjom ds. Jakości Kształcenia, Wydziałowym Komisjom Dydaktycznym i wszystkim zaangażowanym w proces podnoszenia jakości kształcenia na UKSW; współpraca z Biurami Karier innych uczelni w zakresie monitorowania oraz dzielenie się dotychczasowym doświadczeniem.

Warto zauważyć, że na Uczelnia dążąc do zapewnienia jak najwyższej jakości w ramach projektu "Kwalifikacja jakości w Uniwersytecie" opracowała staraniem pracowników Wydziału Prawa i Administracji UKSW Praktyczny Przewodnik Antyplagiatowy. W Przewodniku przedstawione zostały rodzaje i przykłady plagiatu oraz informacje, jak uniknąć plagiatu. Z kolei Rada Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW w podjętej 24 czerwca 2014 r. Uchwale Nr 12/2014 przyjęła procedurę sprawdzania prac dyplomowych w systemie antyplagiatowym oraz zasady postępowania w przypadku naruszenia prawa autorskiego w pracach dyplomowych. Na podstawie Zarządzenia Nr 52/2013 Rektora Uczelni oraz w ramach Projektu "Kwalifikacja jakości w Uniwersytecie" stworzona została Księga procedur jakości kształcenia UKSW (procedury dotyczące weryfikacji efektów kształcenia).

W opinii ZO PKA funkcjonujący na Wydziale system zapewnienia jakości kształcenia nie jest do końca efektywny przede wszystkim w zakresie analizy efektów kształcenia i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia. W obecnym kształcie nie zapewnia właściwej skuteczności w diagnozowaniu słabych stron programu

kształcenia (m.in. dotyczy to obsady niektórych zajęć, nie uwzględnia uwag krytycznych studentów). Jego słabszą stroną jest także upowszechnianie informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia oraz wprowadzanych zmian.

ZO PKA jednocześnie stwierdza, że zwarte w Uchwale nr 857/2009 Prezydium PKA z dnia 17 września 2009 r. w zakresie zalecenia uzupełnienia i dostosowania sposobu prowadzenia dokumentacji przebiegu studiów do obowiązujących przepisów Jednostka zrealizowała.

- 2) w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

W procesie zapewnienia jakości i budowy kultury jakości na wizytowanym kierunku uczestniczą zarówno interesariusze wewnętrzni, jak i zewnętrzni. Z przeprowadzonych przez ZO PKA rozmów z poszczególnymi grupami interesariuszy należy stwierdzić, że największy udział w tym stale udoskonalonym procesie mają pracownicy; mniejszy studenci i absolwenci oraz przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego. Udział w tym procesie pracowników naukowo-dydaktycznych najpełniej został scharakteryzowany i oceniony w p. 8.1.

Z kolei studenci Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego uczestniczą w procesie zapewniania jakości kształcenia na Uczelni głównie poprzez włączanie członków Parlamentu Samorządu Studentów w struktury organów uczelnianych oraz wydziałowych, jak również poprzez uczestnictwo społeczności studenckiej w przeprowadzanym procesie ankietyzacji. Studenci są członkami Senatu, Rady Wydziału oraz poszczególnych Komisji/Zespołów. Ich udział w poszczególnych organach reguluje Statut UKSW oraz *Zarządzenie Rektora UKSW Nr 84/2012 z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia*. Studenci w pełni akceptują istniejący podział odpowiedzialności i zadań, co potwierdzili w trakcie spotkania z ZO PKA. Liczba przedstawicieli studentów w Radzie Wydziału Studiów nad Rodziną oraz Senacie Uczelni spełnia wymogi określone w *art. 61 ust. 3 oraz art. 67 ust. 4 Ustawy*. Studenci stanowią ponad 20% składu ww. organów. Tym samym zostało zrealizowane zalecenie Uchwały nr 857/2009 Prezydium PKA, wskazujące na potrzebę uzupełnienia Rady Wydziału wówczas jeszcze Wydziału Teologicznego, o odpowiednią liczbę przedstawicieli doktorantów i studentów.

Z przeprowadzonych rozmów i analizy dokumentacji wynika, iż członkowie Samorządu Studentów posiadają częściowy wpływ na funkcjonowanie Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Przedstawiciele studentów opiniują plany i programy studiów oraz posiadają głos doradczy poprzez uczestnictwo w gremiach związanych z jakością kształcenia odpowiedzialnych za działania związane z procesem kształcenia na Uczelni oraz Wydziale. Dostrzeżonym problemem jest brak doinformowania Wydziałowej Rady Studentów w działania poszczególnych reprezentantów studentów we wspomnianych gremiach Wydziałowych (komisji). Sugeruje się opracowanie odpowiedniego procesu wymiany informacji, który zwiększyłby świadomość podejmowanych działań zarówno wśród poszczególnych członków WRS jak i umożliwił doinformowanie o licznych zmianach przeciętnych studentów.

Członkowie Wydziałowej Rady Studentów nie potrafią podać przykładu dokonywanych na ich wniosek zmian w programach i planach studiów. Studenci obecni w zespołach swoją funkcję określają jako doradczą, podkreślając jednak niewielki wpływ na prowadzone na kierunku działania i podejmowane inicjatyw mające na celu zmianę bądź usprawnienie funkcjonującego na Wydziale systemu. Tym niemniej Członkowie Wydziałowej Rady Studentów twierdzą, że otrzymują, od Władz Wydziału najważniejsze informacje dotyczące działań podejmowanych przez Jednostkę, zaś Członkowie Samorządu Studentów z kierunku nauki o rodzinie kontakt oraz komunikację z Władzami Wydziału uważają za dobrą.

Podczas rozmów studentów z ZO PKA zauważono brak doinformowania przeciętnych studentów w obszarze praw i wpływu na jakość kształcenia. Sugeruje się wprowadzenie dodatkowych szkoleń, które zaktualizowałyby wiedzę studentów w zakresie szkolnictwa wyższego i posiadanych przez nich praw oraz przybliżyły obecnie stosowaną terminologię.

Warto jednak podkreślić, że Samorząd Studencki zadeklarował już przeprowadzanie „Szkolenia z praw i obowiązków studenta”. Dobrą praktyką zastosowaną w Uczelni jest również stworzony Kodeks Etyki Studenta, wskazujący obowiązki studenta, z którym studenci powinni zapoznać się przed rozpoczęciem nauki na Uczelni.

Uczelnia przeprowadza wśród studentów ankietę oceny nauczycieli akademickich oraz zajęć dydaktycznych. Funkcjonowanie systemu studenckich ankiet ewaluacyjnych reguluje *Decyzja Rektora Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie Nr 21/2013 z dnia 3 czerwca 2013 r.* Badaniu poddawane są wszystkie prowadzone w danym semestrze przedmioty i prowadzący. Działania ankietowe przeprowadzane są w formie elektronicznej pod koniec semestru na platformie USOS. Wzory ankiet są opracowywane przez Ośrodek Badań Jakości Kształcenia i Ewaluacji UKSW po zasięgnięciu opinii Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia

Zdaniem studentów pytania sformułowane są w większości dobrze, pozwalają na uzyskanie rzetelnych informacji na temat prowadzonych zajęć.

Władze Wydziału deklarują anonimowość ankiet, czego nie potwierdzają studenci, wskazując istnienie wyraźnych znaków od prowadzących zajęcia o ich wglądzie w wyniki i możliwość zweryfikowania tożsamości respondentów. Studenci podkreślają tym samym swoją niechęć do wypełniania powyższych ankiet. Opisana sytuacja jest niepokojąca oraz tłumacząca wskazany przez Władze Wydziału problem niewielkiej liczby wypełnianych na kierunku ankiet. Z uwagi na istotę ankiet, jako jednego z niewielu narzędzi umożliwiających studentom ocenę jakości kształcenia oraz wykazanie ewentualnych sytuacji patologicznych, powyższe problemy powinny zostać niezwłocznie rozwiązane. Należałoby podjąć kroki mające na celu zapewnienie studentom pełnej anonimowości w wypełnianiu ankiet, promocję powyższego faktu wśród społeczności studenckiej oraz przeprowadzenie rozmów z prowadzącymi, wskazującymi posiadany wgląd do wyników i tożsamości respondentów.

Studenci nie zauważają zmian wynikających z przeprowadzanej ankietyzacji. Wyniki ankiet ocenionych prowadzących nie są studentom udostępniane. Brak otrzymania informacji zwrotnej z dokonanej analizy ankiet, przekłada się na poczucie braku wpływu na jakość kształcenia. Z uwagi na niezauważalne zmiany wynikające z przeprowadzonych ankiet oraz

ogólne niedoinformowanie studentów w zakresie jakości kształcenia oraz poczucie braku anonimowości proces ankietyzacji można ocenić jako nieefektywny w zakresie podnoszenia jakości kształcenia.

Wydział powinien dokonać działań upowszechniających wyniki ankiet np. poprzez nagradzanie najlepiej ocenionych prowadzących, tworzenie ogólnych raportów z wyników ankietyzacji, do których wgląd mieliby studenci itp.

Wydział nie przeprowadza innych ankiet dotyczących infrastruktury dydaktycznej, socjalnej i innych.

Przedstawiciele interesariuszy zewnętrznych rekrutujący się z otoczenia społeczno gospodarczego, wchodzą w skład Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia oraz Wydziałowej Komisji Dydaktycznej. Uczestniczyli w określeniu i weryfikacji efektów kształcenia dla kierunku *nauki o rodzinie* prowadzonego na WSR (przyjętych Uchwałami Senatu: Nr 37/ 2012 z dnia 26 kwietnia 2012 r. oraz Nr 111/2013 z dnia 27 czerwca 2013 r. w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunków studiów *nauki o rodzinie* prowadzonego na Wydziale Studiów nad Rodziną UKSW). Podczas spotkania z ZO PKA deklarowali większą potrzebę zacieśnienia kontaktów z wizytowanym Wydziałem, które umożliwiłyby im większy wpływ w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości, przede wszystkim w zakresie uprzączynienia kierunku.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+	+/-	+	+	+	+/-
umiejętności	+/-	+	+	+	+	+/-
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

- + - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- +/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego³ **ZNACZĄCO**

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Wprawdzie Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów i dokonuje systematycznej oceny efektów kształcenia, ale funkcjonujący na Wydziale system zapewnienia jakości kształcenia nie jest do końca efektywny przede wszystkim w zakresie analizy efektów kształcenia i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia. W obecnym kształcie nie zapewnia

właściwej skuteczności w diagnozowaniu słabych stron programu kształcenia (m.in. dotyczy to obsady niektórych zajęć, nie uwzględnia uwag krytycznych studentów). Jego słabszą stroną jest także upowszechnianie informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia oraz wprowadzanych zmian.

2) W procesie zapewnienia jakości i budowy kultury jakości na wizytowanym kierunku uczestniczą zarówno interesariusze wewnętrzni, jak i zewnętrzni. Największy udział w tym stale udoskonalonym procesie mają pracownicy; mniejszy studenci, choć ich przedstawiciele są członkami wszystkich podstawowych gremiów wpływających na jakość kształcenia, i absolwenci oraz przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego. Prowadzony na kierunku proces ankietyzacji nie jest w pełni efektywny.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku			X		
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji			X		
3	program studiów		X			
4	zasoby kadrowe		X			
5	infrastruktura dydaktyczna		X			
6	prowadzenie badań naukowych ³		X			

³ Ocena obligatoryjna jedynie dla studiów II stopnia i jednolitych magisterskich.

7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości			X		

Zespół Oceniający PKA po zapoznaniu się z wytworzoną przez Wydział Studiów nad Rodziną UKSW w Warszawie dokumentacją z jednej strony, z drugiej, po przeprowadzeniu szeregu spotkań z różnymi grupami interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, a także na podstawie hospitacji zajęć i treści prac dyplomowych (w tym etapowych) stwierdza, że przyjęty program i metody weryfikacji przez Jednostkę efektów kształcenia w chwili obecnej **pozwalają na osiągnięcie** w dużym stopniu zakładanych efektów kształcenia.

Jednostka posiada i wdrożyła wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, który w postaci dotychczasowej Zespół Oceniający PKA uznaje za nie do końca efektywny. Mając na względzie dążenie nie tylko kierownictwa Jednostki ale także interesariuszy wewnętrznych, w tym przede wszystkim studentów, jak i interesariuszy zewnętrznych do kształtowania postaw wysokiej jakości kształcenia Zespół Oceniający PKA rekomenduje wprowadzenie następujących działań do istniejącego wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia:

1. Precyzyjniejsze odzwierciedlanie uchwalonych modelowych efektów kształcenia nauk o rodzinie na WSR w sformułowaniach publikowanych w sylabusach przedmiotowych.
2. Dokonanie unifikacji systemu weryfikacji efektów kształcenia, przynajmniej na poziomie schematu lub wzorca sylabusu.
3. Poprawienie (i urozmaicenie) metod weryfikacji realizacji efektów kształcenia w zakresie umiejętności i kompetencji nowego wzoru karty przedmiotowej.
4. Zwrócenie kierownikom seminariów licencjackich i magisterskich uwagi na staranniejszy dobór tematów prac dyplomowych, które powinny korespondować z ocenianym kierunkiem oraz uważną ich ocenę, gdyż daje się nadal zauważyć zjawisko zawyżania ocen prac dyplomowych.
5. Dokonanie istotnej modyfikacji systemu praktyk na I stopniu studiów wizytowanego kierunku wg uwag tegoż Raportu. Praktyczne nachylenia specjalności na II stopniu wizytowanego kierunku wręcz wymusza wyposażenie absolwenta w umiejętności praktyczne.
6. Wprowadzenie takiego sposobu oceny odbytych praktyk, który by określał poziom osiągniętych efektów kształcenia przez studenta, jak i procedur pozwalających je zweryfikować.

7. Dokonanie reorganizacji programu studiów, aby dać studentowi większą przejrzystość zgłębianych treści i systemowego kształcenia programowego, zmniejszając równocześnie liczbę koniecznych do uzyskania zaliczeń w semestrze.

8. Wydział powinien umożliwić studentom dostęp do powyższych wiadomości i wdrożyć działania mające na celu rozpowszechnianie wśród społeczności studenckiej informacji na temat dokonywanych na Wydziale modyfikacji.

9. W zdecydowanie większym stopniu uwzględnienie przy ewaluacji postępów naukowych studenta jego działalności naukowo-badawczej w Kołach Naukowych wraz ze zdecydowanie szerszą promocją możliwości takiej formy zaangażowania studentów.

10. Podjęcie kroków mających na celu zapewnienie studentom pełnej anonimowości w wypełnianiu ankiet, promocję powyższego faktu wśród społeczności studenckiej oraz przeprowadzenie rozmów z prowadzącymi, wskazującymi posiadany wgląd do wyników i tożsamości respondentów.

11. Podjęcie kroków w celu stworzenia bezpieczniejszej i bardziej anonimowej formy rozwiązywania występujących konfliktów oraz zwiększenia świadomości studentów na temat ich wpływu na jakość kształcenia.

12. Prowadzenie spójnej, długofalowej polityki kadrowej sprzyjającej podnoszeniu kwalifikacji i zapewnianiu pracownikom warunków rozwoju naukowego i dydaktycznego.

Ponadto Zespół Oceniający PKA proponuje rozważenie kierownictwu Jednostki wprowadzenie następujących działań do istniejącego wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia:

1. Pełniejsze dopasowanie dotychczasowej oferty kierunku „nauki o rodzinie” do zapotrzebowania rynku pracy i postuluje podjęcie propozycji opracowania nowych specjalności w porozumieniu z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi.

2. Wprowadzenie, przynajmniej na studiach specjalizacyjnych, etyki zawodowej jako przedmiotu obowiązkowego, być może kosztem któreś z kilku etyk prowadzonych w ramach studiów.

Przewodniczący
Zespołu Oceniającego PKA

prof. zw. dr hab. Cezary Kukło

W odpowiedzi na Raport Zespołu Oceniającego PKA dotyczącego kierunku "nauki o rodzinie" prowadzonym w ramach obszaru nauk humanistycznych i społecznych na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim realizowanych w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych na Wydziale Studiów nad Rodziną Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Prorektor ds. studenckich i kształcenia ks. dr hab. przesłał za pismem z dnia 16 lipca 2015 r. (PSiK 082-8/15) odpowiedź Wydziału na zawarte w raporcie uwagi i zalecenia o objętości 12 stron i podpisane przez Dziekana. Odpowiedź Wydziału Studiów nad Rodziną została zaopatrzone w kilkanaście załączników o łącznej objętości 77 stron. Zespół Oceniający PKA zapoznał się szczegółowo zarówno z wyjaśnieniami Dziekana Wydziału, jak i z załączonymi kserokopiami dokumentów. Zespół Oceniający PKA stwierdza z zadowoleniem, że Władze Wydziału po zapoznaniu się z Raportem PKA podjęły cały szereg intensywnych działań naprawczych mających na celu poprawę jakości kształcenia przede wszystkim w zakresie określenia celów i efektów kształcenia oraz systemu ich weryfikacji, wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz koncepcji dalszego rozwoju kierunku. Należy podkreślić, że wdrożenie zaproponowanych przez ZO PKA całego szeregu działań, co dokumentuje odpowiedź Dziekana Wydziału powinna w nowym roku ak. 2015/2016 znacząco wpłynąć na podniesienie jakości kształcenia także na wizytowanym kierunku „nauki o rodzinie” prowadzonym przez WSR Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

W odniesieniu do kryterium 1: koncepcja rozwoju kierunku, Wydział przedstawił konkretne działania wskazujące na zdecydowanie lepsze niż do tej pory perspektywy rozwojowe wizytowanego kierunku. Przede wszystkim dalszemu rozwojowi kierunku były poświęcone trzy posiedzenia powołanej Uchwałą Rady Wydziału nr 7/2015 r. z dn. 21 kwietnia 2015 r. (załącznik nr 8), Wydziałowej Rady Biznesu, w skład której weszli interesariusze zewnętrzni, posiadający duże praktyczne doświadczenie w zakresie związanym z kierunkiem „nauki o rodzinie”. Dalszym krokiem w tym kierunku były kolejne dwie Uchwały Rady Wydziału nr 13/2015 r., z dn. 16 czerwca 2015 r. (załącznik nr 11), o utworzeniu na studiach I stopnia od r. ak. 2015/2016 nowej specjalności *doradca i asystent rodzinny*, i nr 14/2015, z tego samego dnia (załącznik nr 12), o utworzeniu na studiach stacjonarnych II stopnia specjalności *mediacje i negocjacje* w miejsce dawnej specjalności *mediacje pojednawcze w rodzinie*. Wartościową inicjatywą Władz Wydziału było szersze niż do tej pory włączenie w proces oceny jakości kształcenia na Wydziale, w tym także proponowanych zmian w programie studiów nie tylko interesariuszy zewnętrznych ale i wewnętrznych, jakimi są studenci. W dn. 1-21 czerwca br. na wizytowanym Wydziale przeprowadzono anonimową ankietę wśród studentów na ten temat. W ankiecie wzięło udział 89 studentów (73% ogółu) a jej wyniki zostały przedstawione na posiedzeniu Rady Wydziału w dn. 23 czerwca 2015 r. i przekazane stosownym Wydziałowym Komisjom: Jakości Kształcenia oraz Dydaktycznej z zaleceniem uwzględnienia opinii studentów w reorganizacji programu studiów (załącznik nr 10).

W oparciu o zrealizowane już działania i zapowiedziane dalsze kroki kierownictwa Wydziału w zakresie kryterium „koncepcja rozwoju kierunku”, ocenę stopnia spełniania tego kryterium należy podwyższyć na „w pełni”.

W odniesieniu do kryterium 2: Cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji, Wydział przyznał, że w przypadku 3 przedmiotów (Superwizja pracy asystenta rodzinnego, Metody

rozpoznawania płodności oraz Pedagogika społeczna rodziny) zaistniała nieadekwatność pomiędzy osiąganymi efektami kształcenia wskazanymi w kartach tychże przedmiotów a podanymi w Matrycach. Dlatego też Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia na posiedzeniu Rady WSR w czerwcu 2015 r. przekazała nauczycielom akademickim informacje dotyczące zasad formułowania przedmiotowych efektów kształcenia, ze szczególnym zwróceniem uwagi na konieczność zachowania ich spójności i adekwatności do efektów kształcenia. Ponadto Władze Wydziału zapowiedziały przeprowadzenie we wrześniu 2015 r., szkolenia metodycznego w tej sprawie i w zakresie zastosowania różnorodnych metod weryfikacji i oceny realizowanych efektów kształcenia, dla wszystkich osób prowadzących zajęcia na WSR. Podzielając stanowisko ZO PKA w zakresie potrzeby skutecznej weryfikacji efektów kształcenia w zakresie umiejętności i kompetencji Dziekan Wydziału podjął decyzję nr 2/2015, z dn. 30 czerwca 2015 r. (załącznik nr 3), zobowiązującą wszystkich nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na kierunku „nauki o rodzinie” do zastosowania w kartach przedmiotów i realizowanym procesie dydaktycznym szczegółowych procedur obowiązujących na UKSW i WSR oraz ich przedstawienie do akceptacji Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia przed rozpoczęciem r. ak. 2015/2016. Władze Wydziału przychyliły się także do stanowiska ZO PKA w zakresie potrzeby większej dbałości o poziom naukowy prac dyplomowych i w tym celu Dziekan wydał zarządzenie nr 9/2015 z dn. 30 kwietnia 2015 r. (załącznik nr 4), które ustala Procedurę zatwierdzania tematów prac dyplomowych na studiach I i II stopnia na kierunku „nauki o rodzinie”. Ponowne zobowiązanie przez Dziekana WSR pracowników naukowo-dydaktycznych do rzetelnego przygotowywania recenzji prac dyplomowych, wraz z uzasadnieniem ich oceny, zdaniem Władz Wydziału zaowocowało już w czerwcu 2015 r. podczas egzaminów dyplomowych zauważalną poprawą w tym zakresie.

ZO PKA z satysfakcją odnotowuje działania podjęte przez WSR w zakresie modyfikacji całego dotychczasowego systemu praktyk uwidocznione w znowelizowanej Uchwale Rady Wydziału nr 8/2015 r. z dn. 21 kwietnia 2015 r. (załącznik nr 5). M.in. dokonano zmian w strukturze obszarów realizacji praktyk oraz efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji oraz procedur weryfikacji tych efektów. Należy podkreślić, że proponowane przez ZO PKA większe upracticznienie wizytowanego kierunku odbyło się w ścisłej współpracy z interesariuszem zewnętrznym – Wydziałową Radą Biznesu. W działaniach naprawczych Władz Wydziału zwraca uwagę wypracowanie programu stażowego dla studentów i absolwentów WSR, umożliwiający większy niż do tej pory rozwój kompetencji praktyczno-zawodowych, ułatwiających im lepsze wejście na rynek pracy (załącznik nr 9).

Warto w tym miejscu odnotować istotne wzbogacenie programu wizytowanego kierunku, w tym także efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji wynikających z wprowadzenia przedmiotu *Etyka zawodowa doradcy i asystenta rodzinnego*.

W oparciu o zrealizowane już działania i zapowiedziane dalsze kroki kierownictwa Uczelni w zakresie kryterium „Cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji”, ocenę stopnia spełnienia tego kryterium należy podwyższyć na „w pełni”.

W odniesieniu do kryterium 8: Wewnętrzny system zapewnienia jakości Zasoby kadrowe, kierownictwo Wydziału Studiów nad Rodziną a także Uczelnia, w przesłanych materiałach przedłożyło dokumentację potwierdzającą zmiany w niektórych procedurach związanych z funkcjonowaniem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. W ramach podjętych działań doprecyzowano m.in. efekty kształcenia na kierunku, poprawiono i urozmaicono metody weryfikacji realizacji efektów kształcenia w zakresie umiejętności i

kompetencji, poinformowano o staranniejszym doborze teamtów prac dyplomowych i sporządzaniu ich recenzji, zmodyfikowano system praktyk kładąc większy nacisk na upracticznienie kierunku. Wydział intensyfikuje działania mające podnieść efektywność Systemu włączając do niego w daleko szerszym stopniu niż do tej pory interesariuszy wewnętrznych (studentów) i zewnętrznych, doświadczeni praktycy skupieni w Wydziałowej Radzie Biznesu. Wdrożone przez Wydział zmiany zostały uwzględnione przy formułowaniu ocen przedłożonego raportu z wizytacji.

Dlatego też przy braku innych zastrzeżeń do funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w ocenianej Jednostce ocenę stopnia spełnienia kryterium 8 należy podwyższyć na „w pełni”.

Tabela nr 3

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco	w pełni	znaczaco	częściowo	niedostatecznie
koncepcja rozwoju kierunku		X			
cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Przewodniczący
Zespołu Oceniającego PKA

(prof. zw. dr hab. Cezary Kukło)

Białystok, dn. 19 sierpnia 2015 r.